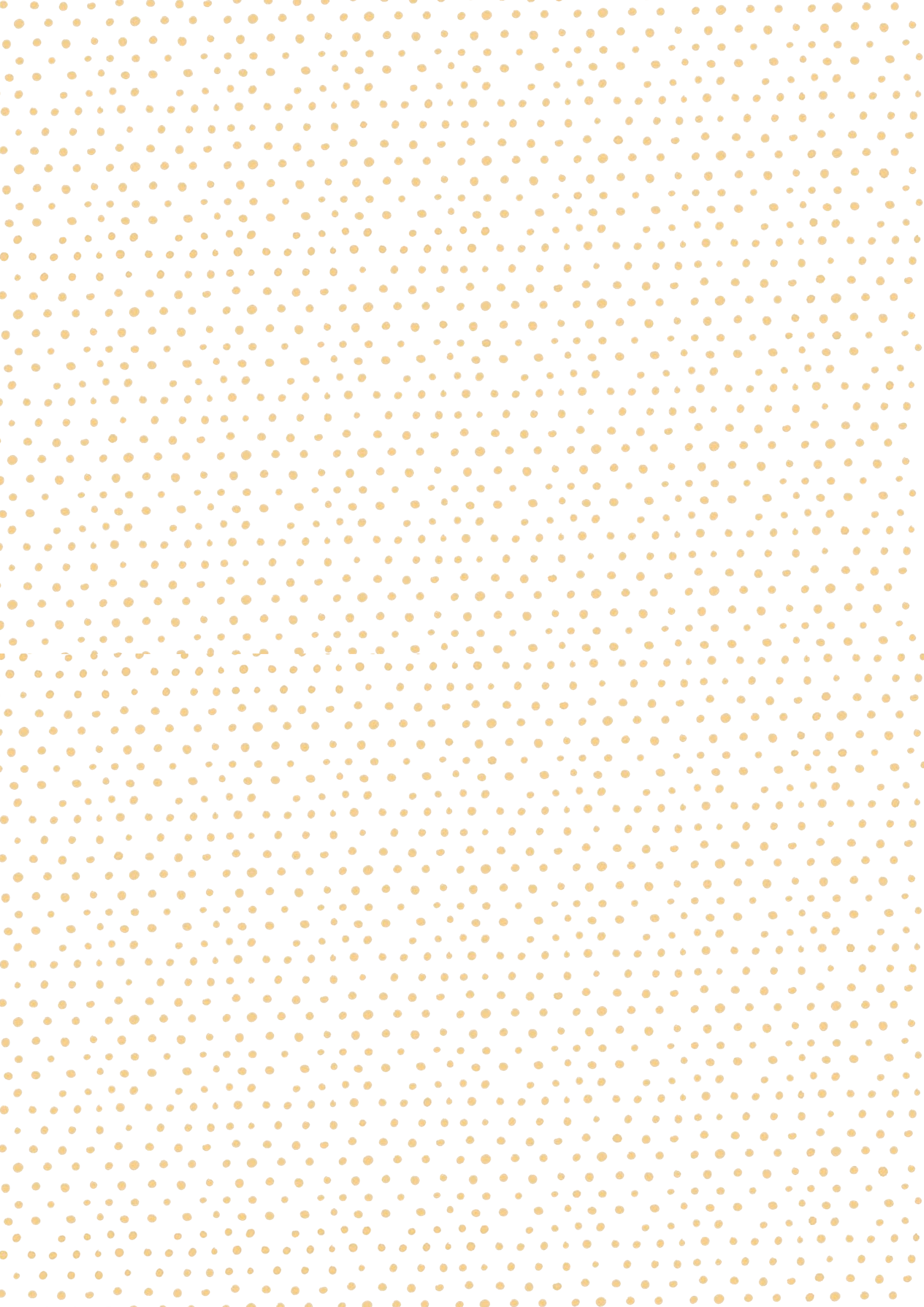

Metodická příručka
pro výuku o globálních
souvislostech pro
1. stupeň ZŠ

Cíle udržitelného rozvoje s Emou a Štěpánem

— Slepice, nebo vejce? — Jak se učí v Bangladéši — Zdraví a my —
Odkud jsme přišli? — Sen o novém mobilu — Cesta do školy —

Autor: Marie Tvrdoňová; 2022
Ilustrace: Tereza Šajnerová; 2022
ISBN: 978-80-908840-1-4

**Metodická příručka
pro výuku o globálních
souvislostech pro
1. stupeň ZŠ**

Cíle udržitelného rozvoje s Emou a Štěpánem

ADRA 2022

O nás

ADRA Česká republika je součástí mezinárodní sítě organizací ADRA, které působí ve více než 130 zemích světa. V Česku pracujeme od roku 1992. Posláním ADRA Česká republika je pomáhat lidem, jejichž život nebo majetek je ohrožen, žijí v osamění, chudobě a nouzi nebo jejichž základní lidská práva a svobody nejsou respektovány. Usilujeme o dosažení reálné, pozitivní a udržitelné změny v jejich životech. Poskytujeme okamžitou **humanitární pomoc** v zahraničí při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, válečné konflikty apod.).

Zároveň realizujeme dlouhodobé **rozvojové projekty** s cílem poskytnout lidem žijícím v chudobě a ve špatných životních podmínkách takovou podporu, aby dokázali vzít život do vlastních rukou. Tu můžeme rozdělit do tří hlavních oblastí: vzdělávání, obživa a zdraví.

V Česku ADRA koordinuje 15 dobrovolnických center, která se zaměřují především na pomoc seniorům, dětem a zdravotně postiženým. Patříme také mezi největší koordinátory pomoci při povodních a jiných živelních katastrofách v Česku.

ADRA oddělení vzdělávání se od roku 2006 věnuje globálnímu rozvojovému vzdělávání, které vede žáky, studenty i pedagogy k zájmu o globální témata, jako je migrace, ochrana životního prostředí, chudoba, odpovědná spotřeba, spravedlivý obchod či lidská práva.

Poděkování

Rádi bychom vyjádřili vřelé díky všem, kteří se podíleli na vzniku této metodické příručky. V první řadě děkujeme vyučujícím 1. stupně, kteří v prosinci 2021 vyplnili dotazník a poskytli nám tak cenné informace, jakou formu metodických materiálů by uvítali a co jim v této oblasti schází. Díky jejich postřehům mohl vzniknout materiál ušitý na míru všem, kteří chtějí globální témata efektivně zapojovat do výuky. Děkujeme České rozvojové agentuře, jejíž podpora umožnila vznik této příručky. A děkujeme také celému týmu organizace ADRA za podporu a zázemí.

Vážení pedagogové,

otevřeli jste metodické materiály, jež vznikly v rámci oddělení vzdělávání organizace ADRA, o. p. s. v programu Opravdový svět. Vzdělávání na českých školách se věnujeme již od roku 2006 a skrze programy a metodické materiály podporujeme zařazení témat globálního rozvojového vzdělávání do výuky ve školách. Naším cílem je poskytnout budoucí generaci dostatek informací a podnětů k pochopení komplikovaných procesů a jevů našeho světa. **Globální rozvojové vzdělávání** vnímáme jako **celoživotní vzdělávací proces**, který **rozvíjí dovednosti, podporuje vytváření hodnot a postojů a motivuje k aktivní účasti** na řešení lokálních a globálních problémů.

Proč začleňovat globální témata do výuky? Současný svět je vzhledem ke globalizaci, komunikačním a dopravním technologiím čím dál provázanější a komplikovanější a orientovat se v něm je stále složitější. Ze všech stran se na nás valí informace, kterým je často obtížné porozumět. Denně musíme dělat rozhodnutí, která ovlivňují nejen náš život, ale i životy lidí kolem nás. Abychom taková rozhodnutí mohli činit odpovědně a na základě pravdivých informací, je třeba porozumět složitým procesům kolem nás. Díky začleňování globálních souvislostí do běžné výuky se i žáci na 1. stupni základní školy mohou seznámit s tématy, na která není během dalšího vyučování prostor. Jedná se o témata, která se týkají (a budou týkat) každého z nás.

Žáci by měli získat základní přehled o propojenosti současného světa, o jeho vybraných problémech a výzvách, uvědomit si širší souvislosti a kriticky přemýšlet nad informacemi. Zároveň by si měli osvojit principy spravedlnosti, solidarity a empatie. Úkolem globálního rozvojového vzdělávání je připravit žáky na jejich budoucí úlohu v životě a poskytnout jim dostatek informací k tomu, aby svou roli zaujali zodpovědně a stali se aktivními a uvědomělými občany.

Na následujících stranách naleznete **šest kompletně zpracovaných výukových lekcí v šesti tématech**, která vycházejí ze **17 Cílů udržitelného rozvoje OSN**. Soubor těchto cílů představuje škálu témat a problémů, s nimiž se v současné době lidstvo potýká.

Témata lekcí byla vybrána tak, aby byla blízká žákům 3.–5. tříd ZŠ. Společně s hlavními dětskými hrdiny Emou a Štěpánem a komiksovými příběhy z jejich každodenního života, které jsou součástí každé lekce, žáci snadno pronikají do témat, jako je udržitelná spotřeba a čerpání zdrojů, vzdělávání a zdravotní péče

v chudých zemích, jinakost, schopnost empatie k druhým lidem nebo udržitelná doprava.

Některé z lekcí vyžadují důkladnější přípravu učitele. Prosíme, nezalekněte se jí. Uvidíte, že se vydaná námaha mnohonásobně vyplatí a děti nové, zážitkové způsoby učení náležitě ocení. Přejí bychom si, abyste se v našich lekcích inspirovali i pro svou další výuku.

Lekce inspirují k navázání i v dalších hodinách a předmětech. U každé lekce jsou uvedeny cíle, relevantní kompetence, zařazení do Rámcového vzdělávacího programu (RVP) a potřebné pomůcky. Na konci každé lekce najdete další tematické tipy do výuky, seznam použitých materiálů a další užitečné odkazy a literaturu k tématu. Přílohy jsou součástí lekcí, v některých případech však pouze v elektronické podobě (např. prezentace). K jejich stažení využijte online verzi lekcí na adrese <https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/materialy-pro-zakladni-skoly/>.

17 Cílů udržitelného rozvoje

1. Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě.

2. Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství.

3. Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku.

4. Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny.

5. Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek.

6. Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi.

7. Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny.

8. Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny.

9. Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace.

10. Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi.

11. Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce.

12. Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu.

13. Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejich dopadů.

14. Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje.

15. Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity.

16. Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních.

17. Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování.

Obsah – Přehled lekcí

1. Slepice, nebo vejce? ————— 15

Téma: Udržitelná spotřeba

Anotace: Žáci se v lekci seznámí s původem vajec, která konzumují. Prostřednictvím zážitkové aktivity se pokusí vžít do pocitů slepic z různých typů chovů. Seznamují se s přirozenými potřebami slepic a možnostmi, nakolik je slepice mohou v různých typech chovu naplnit. Nakonec přemýšlí, jak se výběr vajec promítne do ceny nákupu v obchodě.

Cíle lekce:

- Žák/žákyně porovná podmínky života slepic v klecovém chovu a v biochovu.
- Žák/žákyně zná význam značení na vejcích.

2. Jak se učí v Bangladéši ————— 35

Téma: Vzdělání

Anotace: Žáci se zamýšlí nad podobou a fungováním své školy a nad tím, co všechno jim pomáhá v učení. Různými formami (fotografie, video, hudba, typické jídlo, dětské hry, příběhy místních dětí) se seznamují s životem dětí a školní docházkou v Bangladéši. Hledají, co mají školy v Česku a Bangladéši společné, a v čem se naopak liší.

Cíle lekce:

- Žák/žákyně popíše život dětí v Bangladéši a podobu místního školství.
- Žák/žákyně porovná, co mají školy v Česku a Bangladéši společné, a v čem se naopak liší.

3. Zdraví a my ————— 61

Téma: Zdraví

Anotace: Žáci přemýšlí, proč je zdraví pro člověka důležité. Uvědomují si, co pro své zdraví denně dělají oni sami i jejich spolužáci a jak by o svoje zdraví mohli více pečovat. V druhé části lekce pomocí webové platformy Dollar Street zjišťují, jaká je úroveň péče o zdraví v jiných částech světa.

Cíle lekce:

- Žák/žákyně popíše konkrétní způsoby, jak pečovat o své zdraví.
- Žák/žákyně porovná úroveň péče o zdraví u nás a v chudých oblastech světa.

4. Odkud jsme přišli? ————— 79

Téma: Migrace

Anotace: Žáci pátrají po tom, odkud pocházejí jejich předci a proč přišli do jejich současného bydliště. Zjišťují, co je to migrace a jak se týká jich samotných. Prostřednictvím práce s komiksovým příběhem a deníkem nové spolužačky se zamýšlí nad pocity člověka, který se ocitne v novém prostředí, a vymýšlí cesty, jak mu složitou situaci usnadnit.

Cíle lekce:

- Žák/žákyně vysvětlí, jakým způsobem se on sám/ona sama účastní procesu migrace.
- Žák/žákyně pojmenuje různé příčiny migrace.
- Žák/žákyně navrhne způsoby, jak pomoci člověku (spolužákovi nebo spolužačce) v novém prostředí.

5. Sen o novém mobilu ————— 91

Téma: Udržitelný rozvoj, čerpání zdrojů

Anotace: Žáci se díky komiksu seznamují s příběhem vrstevníka Štěpána, který touží po novém mobilu. Zamýšlí se nad tím, z jakých druhů materiálů se mobil skládá. Zjišťují, kde se tento materiál bere, jak vypadá životní cyklus mobilního telefonu od jeho výroby až po likvidaci a jaké má dopady na životní prostředí a zdraví lidí. V rámci pohybové hry žáci některé procesy zažívají na vlastní kůži. Nakonec přemýšlí, jak mohou používat mobilní telefon co nejvíce udržitelně.

Cíle:

- Žák/žákyně stručně popíše základní body životního cyklu mobilního telefonu od těžby potřebných surovin po jeho likvidaci.
- Žák/žákyně navrhne možnosti odpovědného a udržitelného přístupu k užívání mobilního telefonu.

6. Cesta do školy ————— 109

Téma: Udržitelná doprava

Anotace: Žáci se zamýšlejí nad svou cestou do školy. Pracují s prezentací fotografií z okolí školy i s tematickým komiksem, který sami dotvářejí. Porovnávají výhody a nevýhody různých druhů dopravy vzhledem k sobě samým, k lidem v okolí a k životnímu prostředí. Ve skupinách navrhují konkrétní opatření, která by přispěla k příjemnější a bezpečnější cestě do školy.

Cíle lekce:

- Žák/žákyně porovná výhody a nevýhody různých druhů dopravy při cestě do školy a jejich dopad na životní prostředí.
- Žák/žákyně navrhne konkrétní zlepšení ve škole či v obci, které přispěje k příjemnější a bezpečnější cestě dětí do školy.

1. Slepice, nebo vejce?

TÉMA:

Původ potravin

ANOTACE:

Žáci se v lekci seznámí s původem vajec, která konzumují. Prostřednictvím zážitkové aktivity se pokusí vžít do pocitů slepic z různých typů chovů. Seznámí se s přirozenými potřebami slepic a možnostmi, nakolik je slepice mohou v různých typech chovu naplnit. Nakonec přemýšlí, jak se výběr vajec promítne do ceny nákupu v obchodě.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně porovná podmínky života slepic v klecovém chovu a v biochovu.

Žák/žákyně zná význam značení na vejcích.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

90 min. (2 vyučovací hodiny)

VĚK:

3.-5. ročník ZŠ

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a jeho svět

Český jazyk a literatura

TEMATICKÉ CELKY:

Lidé kolem nás

Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÉ TÉMA:

Environmentální výchova

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY (VYBRANÉ ČÁSTI):

ČJS-5-2-03 Žák/žákyně používá peníze v běžných situacích, odhadne cenu nákupu, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

kompetence k učení

kompetence k řešení problémů

kompetence komunikativní

kompetence sociální a personální

kompetence občanské

1.1 EVOKACE ————— 10 MIN.

Rozdáme žákům do dvojic v lavicích vytištěný komiks.
Po jeho přečtení se ptáme žáků:

- **Co vás v souvislosti s komiksem napadá?**
- **Připomněl vám příběh v komiksu nějaký okamžik z vašeho života? (Tak se můžeme dozvědět celou řadu věcí; např. kdo někdy nahlédl do kurníku a vybral z něj vejce, kdo má doma nebo u příbuzných slepice, ale i kdo především večerel míchaná vajíčka nebo si všiml značek na vejcích – zajímají nás veškeré asociace, které děti napadnou).**
- **Vzpomeňte si, kdy jste naposledy snědli vajíčko. Víte, odkud pocházelo? Co víte o tom, jak a kde se chovají slepice?**
- **Jak asi vzniklo rčení „podobá se jako vejce vejci“ a co znamená? Jsou ale všechna vejce opravdu stejná? Ema si myslí, že ne. Pojdme jí pomoci v pátrání po tom, proč jsou vejce od Štěpána jiná než ta u nich v ledničce!**

POMŮCKY:

vytištěný komiks „Ema, Štěpán a vajíčka“ do dvojic v lavicích (příloha 1a)

1.2 VZKAZ NA VEJCI ————— 10 MIN.

Ukážeme dětem několik krabiček s vejci. Ptáme se dětí: Všimli jste si někdy jako Ema, že jsou na vejcích razítka? Pojdme s Emou pátrat, co tato razítka znamenají.

Rozdělíme děti do čtyř skupin a necháme je samostatně zkoumat vejce a krabičky. Měly by si po chvíli všimnout, že na víku krabičky jsou vysvětlivky značek, které našly na vejcích. Až značky odhalí, přihlásí se. Poté si nahlas přečteme, co znamenají písmena (země původu vejce) a čísla (popis chovu).

Země původu je celkem jasná. Ale dokážeme si podle názvu chovu představit, jak konkrétně v něm život slepic asi vypadá?

POMŮCKY:

4 krabičky s vejci a s vysvětlením číselného značení na vejcích

1.3 V KŮŽI NOSNICE ————— 30 MIN.

Oznámíme dětem, že nyní se ocitnou v kůži slepic, které vajíčka snáší. Dopředu si vytipujeme menší místnost, kam se vejdou všechny děti ze třídy, ale natěsno (např. chodbička, umývárna, šatna), popř. prostor vymezíme tak, že ohradíme lavicemi roh třídy. Děti si představí, že se proměnily ve slepice. Chvíli je necháme, aby se sžily s novou rolí a s prostředím. Pobídneme je, aby si zkusily protáhnout křídla, proběhnout se nebo usnout (tyto činnosti jim však v malém prostoru nepůjdou realizovat snadno). Poté nahlas přečteme první slepičí příběh.

POMŮCKY:

vhodné prostory pro aktivitu, vytištěné příběhy slepic (příloha 1b), vytištěné fotografie chovů slepic (příloha 1c)

Po přečtení příběhu se žáků zeptáme, v jakém chovu si myslí, že se ocitli (v klecovém chovu s číslem 3 na vejci). Potom se jich ptáme dále:

- **Bylo pro vás těžké vžít se do role slepice?**
- **Jak jste se cítili?**
- **Co jste potřebovali?**
- **Jak se vám dařilo běhat, roztáhnout křídla nebo usnout?**

Žákům ukážeme fotografii z klecového chovu. Žáci popisují prostředí, které na obrázku vidí, a zkouší ho porovnat se svým vlastním zážitkem.

Poté děti pustíme „z klece“ – nejlépe ven na čerstvý vzduch, např. na školní zahradu. Pokud tuto možnost nemáme, využijeme školní chodbu nebo celý prostor třídy. Sledujeme jejich chování (je pravděpodobné, že se rády proběhnou). Zopakujeme pokyny k protažení křídel, běhání, spánku. Po chvíli děti svoláme a nahlas přečteme druhý slepičí příběh.

Po přečtení druhého příběhu se žáků opět zeptáme, v jakém chovu si myslí, že se ocitli (v domácím chovu, jako má Štěpán, velmi podobné podmínky mají ale i slepice v biochovu s číslem 0). Opět se ptáme:

- **Jak jste se teď cítili?**
- **Co jste potřebovali?**
- **Jak se vám dařilo běhat, roztáhnout křídla nebo usnout?**
- **Jaký vnímáte rozdíl mezi prvním a druhým prostředím?**
- **Kde jste se cítili lépe? Kde se podle vás cítí lépe slepice?**

Po zodpovězení otázek si ukážeme fotografii z biochovu a společně popíšeme dané prostředí.

Závěrem je nutné připomenout, že jsme si vyzkoušeli pocity slepic v chovech s čísly 3 a 0, ale na krabici jsme viděli čísel více (ještě 1 a 2). Znamená to, že typů chovů je více a liší se charakterem a velikostí prostoru i vybavením pro slepice. K halovému chovu (číslo 2) si ukážeme fotografii a stručně popíšeme podmínky chovu. Volnému chovu (číslo 1) se blíže věnovat nebudeme, vzhledem k tomu, že v Česku tyto chovy prakticky nejsou (viz graf v sekci Doplňující informace).

1.4 CO POTŘEBUJE SLEPICE? ——— 15 MIN.

Aktivita probíhá opět ve třídě. Promítneme dětem prezentaci „Co potřebuje slepice?“ s fotografiemi zachycujícími, co slepice potřebují k životu a jaké jsou projevy jejich přirozeného chování (hrabání, popelení, snášení vajec, hledání potravy, volný pohyb, jaký je ideální počet jedinců v hejnu atd.).

U jednotlivých činností se ptáme dětí, jestli je slepice mohou v různých chovech, které jsme poznali, uskutečnit. Kde to jde dobře? Kde to je více obtížné? Děti míru vyjadřují (na základě informací, které již v průběhu lekce získaly, i své vlastní úvahy) na pomyslné stupnici pomocí před sebou natažené paže. Ruka nahoře – snadno, ruka dole – obtížně.

POMŮCKY:

prezentace

„Co potřebuje slepice?“
(příloha 1d), počítač,
projektor

1.5 EMA JDE NA NÁKUP ——— 15 MIN.

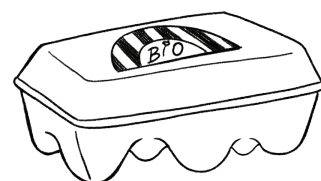
Kdo nemá na dvoře chov slepic jako Štěpán, musí pro vajíčka do obchodu jako Ema. Při nákupu vajec můžeme podpořit chov slepic, který je nám sympatický. Ke snazší orientaci slouží již zmíněné značení na vejcích.

Zeptáme se žáků, které vejce bude v obchodě asi dražší, to s číslem 0, anebo 3? Mohou tipovat. Proč jsou vejce z biochovů dražší? S čím cena vajíčka v obchodě souvisí?

Do dvojic v lavičkách rozdáme pracovní list, který žáci společně vyplní.

POMŮCKY:

vytisknutý pracovní list „Ema jde na nákup“ do dvojic
v lavičkách (příloha 1e)

Příklady řešení úkolu v pracovním listu:

- s vejci neplýtvat
- kupovat vajec jen tolik, aby se nezkazila a nevyhazovala
- v některých jídlech vejce nahradit jinou potravinou (např. banánem, jablečným pyré, lněným semínkem apod.)
- kupovat vejce s číslem 1 nebo 2, která nejsou tak drahá jako biovejce a jsou alespoň určitým kompromisem
- kupovat vejce „ze dvorku“ od Štěpánovy rodiny
- najít chovatele slepic v sousedství a kupovat domácí vejce od něj

Žáky při práci obcházíme, pokud nevědí, můžeme jim napovědět. Nakonec vyzveme žáky, aby se o své nápady nahlas podělili s ostatními. Můžeme spočítat, kolik řešení pro Emu jsme společně vymysleli.

TIP: Pokud vás téma ceny vajec zaujalo, využijte pracovní list „Kolik stojí vejce“ v sekci Další tipy a inspirace do výuky.

1.6

REFLEXE — DOMALOVÁNKA — 10 MIN.

POMŮCKY:
vytištěný pracovní
list „Slepičí domalovánka“
pro každého žáka
(příloha 1f)

Rozdáme dětem pracovní list, na kterém je pouze černobílá kresba jedné slepice. Děti mají za úkol domalovat jí vše, co by jí přáli ke spokojenému životu (např. slunce, vzduch, výběh trávu, červy a žížaly, zrní, vodu, další slepice, kohouta...), a poté dopsat, co by jí naopak nepřáli (málo prostoru, bydlení v kleci, umělé osvětlení, nuda...). Hotové pracovní listy si můžeme vyvěsit na nástěnku.

Další tipy a inspirace do výuky

KOLIK STOJÍ VEJCE?

POMŮCKY:
pracovní list „Kolik stojí
vejce?“

Žáci ve dvojicích vyplní pracovní list zaměřený na téma rozdílných cen vajec v obchodě.

UPOZORNĚNÍ: Před aktivitou je nutné zjistit aktuální průměrnou cenu vajec i dalších zmíněných potravin (jelikož se cena průběžně mění, v pracovním listu ji neuvádíme). To můžeme vyřešit třemi způsoby:

- A)** žáci zjistí ceny potravin dopředu jako domácí úkol
- B)** seženeme aktuální letáky z nákupních řetězců, kde žáci ceny před vyplněním pracovního listu vyhledají
- C)** ceny zjistíme dopředu sami a žákům je sdělíme jako vstupní informaci pro výpočet

Po vyplnění pracovního listu dáme dětem pokyn, aby diskutovaly ve dvojicích:

- **Proč jsou biovejce dražší než vejce z klecového chovu?**
- **Připadá vám rozdíl v ceně velký, nebo malý?**
- **U kterého jídla (smažená vajíčka nebo tvarohové knedlíky) je rozdíl větší a proč?**
- **Která vejce byste si na jednotlivá jídla vybrali vy a proč?**

Svou vlastní odpověď na poslední otázku žáci posléze doplní do pracovního listu.

VAJEČNÁ HITPARÁDA

Přineste do školy různé typy vajíček, domácí i kupovaná. Uvařte je, uspořádejte ochutnávku a následné hlasování. Které vejce bude nejchutnější a získá nejvíce hlasů? Původ vajec odtajňte až po hlasování.

Poznámka: Zjistěte si předem, zda některé z dětí není na vejce nebo jeho složku alergické. Pokud ano, zařazení této aktivity zvažte.

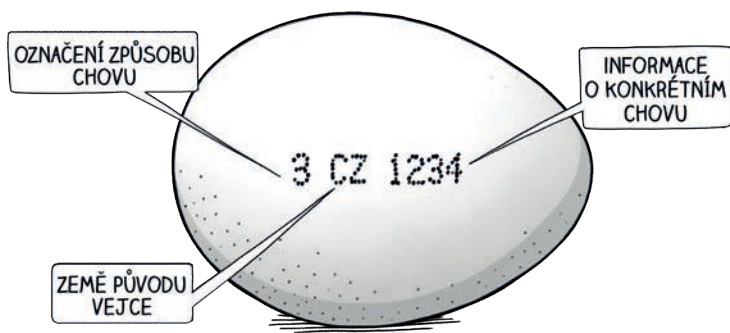
VEJCE VE ŠKOLNÍ JÍDELNĚ

Vydejte se s dětmi za vedoucí školní jídelny a pokuste se zjistit, odkud pocházejí vejce, ze kterých se tu vaří, a jaké k tomu má jídelna důvody.

VÝPRAVA ZA SLEPICEMI

Domluvte si návštěvu biochovu slepic v okolí. Stačí ale navštívit i menší domácí chov slepic s výběhem, třeba u sousedů. Prohlédněte si s dětmi výběh i kurník a ptejte se dětí, jaké možnosti naplňovat svoje přirozené potřeby tu slepice mají. Slepice pozorujte a snažte se zachytit různé druhy přirozeného chování (např. hrabání, popelení, pastva ad.), o kterých jsme si povídali v lekci.

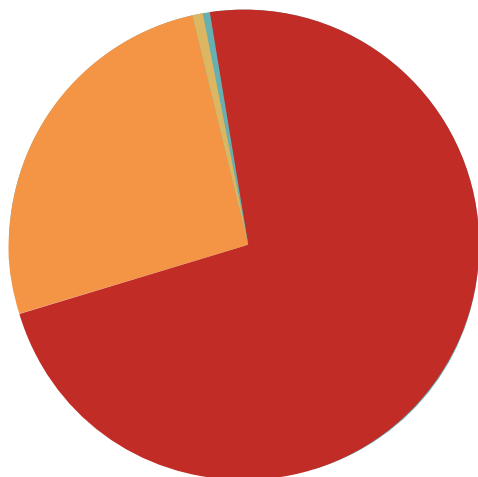
Doplňující informace

VÝZNAM ZNAČENÍ NA VEJCÍCH

<p>NEOBOHACENÉ KLECOVÉ CHOVY</p>	<ul style="list-style-type: none"> mimo EU běžné, v Česku od r. 2012 zakázané nosnice žijí v holých klecích s životním prostorem menším než jedna A4 klece jsou v dlouhých řadách v minimálně třech patrech nad sebou, tzv. bateriích baterie jsou umístěné v halách s intenzivním umělým osvětlením zapnutým až 17 hodin denně (světlo podporuje snášení vajec) nosnice jsou krmeny medikovanými krmnými směsmi a za celý život nespátří přirozené světlo či trávu nemají možnost rozvíjet žádnou ze svých přirozených potřeb (hrabání, klovaní, hnízdění nebo protřepávání křídel a čištění peří) po jednom snáškovém období se celá hala vyskladní a slepice jsou převezeny na jatka během této manipulace mnohé z nich utrpí zlomeniny dlouhých kostí, mají je velmi křehké kvůli nedostatku pohybu a vyčerpání dlouhým snáškovým obdobím
<p>3 OBOHACENÉ KLECE</p>	<ul style="list-style-type: none"> každá nosnice má navíc 50 cm² prostoru (plocha o rozměru cca tři krabiček zápalek) oproti neobohaceným klecím jedna nosnice má tak pro sebe plochu jen o něco větší než papír formátu A4 je tu malý (avšak nedostatečný) prostor pro popelení, hnízdění a hřadování slepice stojí na drátěné podlážce v roce 2020 byl v Česku díky veřejnému zájmu a tlaku na politiky schválen zákaz klecových chovů nosnic od roku 2027
<p>2 CHOVY V HALÁCH NA HLUBOKÉ PODESTÝLCE</p>	<ul style="list-style-type: none"> uspokojivé životní podmínky slepice se mohou volněji pohybovat, mohou projevovat přirozené chování, jako je hrabání, popelení, obrušování drápů mají k dispozici hřady a snášková hnízda alespoň třetina podlahové plochy chovu musí být pokryta podestýlkou nevýhoda: vysoká koncentrace zvířat v halách (stres) bez možnosti pobytu venku
<p>1 CHOVY V HALÁCH S VENKOVNÍM VÝBĚHEM</p>	<ul style="list-style-type: none"> slepice mají neomezenou možnost pobytu venku – mají kontakt se zemí a rostlinami, jsou na čerstvém vzduchu, což značně zlepšuje jejich celkovou životní pohodu každá slepice má pro sebe minimálně 4 m² venkovního výběhu v Česku je takových chovů minimum a vejce s číslem 1 se těžko shání
<p>0 EKOLOGICKÉ (BIO) CHOVY</p>	<ul style="list-style-type: none"> z hlediska životní pohody nosnic nejpříznivější chovatelé musí plnit přísné podmínky pro udělení certifikátu BIO a podléhají pravidelným kontrolám důraz na co největší přirozenost života zvířat možnost pobytu ve výběhu (plocha minimálně 4 m² na jednu slepici) mohou snášet vejce do hnízda, v halách je podestýlka a hřady většina krmení pochází z ekologického zemědělství většinu těchto parametrů často splňují i domácí chovy slepic

PODÍL CHOVŮ NOSNIC V ČESKÉ REPUBLICĚ

DATA K ROKU
2020, ZDROJ SVS

● KLECOVÝ CHOV	67,6 %
● HALOVÝ CHOV	31,7 %
● VOLNÝ CHOV	0,6 %
● BIO VOLNÝ CHOV	0,1 %

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY

SLEPICE V NOUZI [online]. Slepice v nouzi [cit. 7. 9. 2022].

Dostupné z: www.slepicevnouzi.cz

KONEC DOBY KLECOVÉ [online]. CIWF - Compassion in World Farming / Soucit ve světovém zemědělství [cit. 7. 9. 2022].

Dostupné z: <https://konecdobyklecove.cz/>

ŠKOLNÍ PROJEKT SLEPIČÍ ÚLET [online]. ZŠ Třebotov

[cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.zstrebotov.cz/o-nas/projekty-skoly/ekoskola/clanky-ekoskoly/557-slepici-ulet-pokracuje>

FACEBOOKOVÁ SKUPINA „DOMÁCÍ VEJCE (NEJEN) OD SOUSEDŮ - PRODEJ A KOUPEŽ“ [online]. Facebook [cit. 7. 9. 2022].

Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/DomaciVejce/>

CELÉ ZNĚNÍ 12. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN

- **ODPOVĚDNÁ VÝROBA A SPOTŘEBA** [online]. OSN

[cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/odpovedna-vyroba-a-spotreba/>

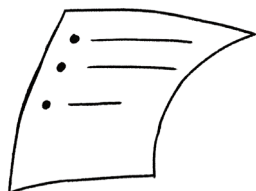
Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České
rozvojové agentury v rámci Zahraniční
rozvojové spolupráce ČR.

Seznam příloh

- 1a _____ Komiks „Ema, Štěpán a vajíčka“
- 1b _____ Příběhy slepic
- 1c _____ Fotografie chovů slepic
- 1d _____ Prezentace „Co potřebuje slepice?“
- 1e _____ Pracovní list „Ema jde na nákup“
- 1f _____ Pracovní list „Slepičí domalovánka“
- 1g _____ Pracovní list „Kolik stojí vejce?“

EMA, ŠTĚPÁN A VAJÍČKA

PRVNÍ PŘÍBĚH:

„Ahoj, jsem slepice domácí z velkého chovu. Se mnou tu žijí tisíce dalších slepiček. Lidé nás tu chovají proto, abychom snášely vajíčka. Ta hned po snesení odjedou na pásu pryč.

Bydlím v kleci. Lidé jí říkají obohacená, protože v ní mám bidýlko, hnízdo na snášení vajec i místo na obrušování drápů. Také tu mám malé místečko na popelení – to je takové báječné rochnění v popelu nebo písku, při kterém si čistím peří. Piju z napáječky a zobu z krmítka. Je nás tu ale hodně a jsme na sobě namačkané. Celý den je dlouhý, nemám co dělat. Často se s ostatními slepicemi z nudy navzájem kloeme, mám z toho celý bolavý zadeček. Lampy tu svítí pořád, i v noci. Venku jsem ještě nikdy nebyla. Jaké to tam asi je?“

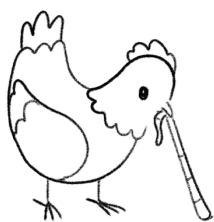
DRUHÝ PŘÍBĚH:

„Ahoj, jsem slepice domácí, ale Pepík s Barborkou mi říkají Pipi. Žiji už dva roky u jejich domku. Mám tu ještě další slepičí kamarádky. Snášíme vajíčka a maminka Pepíka a Barborky z nich vaří a peče. Děti nás často prohání po výběhu a jejich tatínek nás rád chová a říká: ‚Vy moje holky...‘

Taky nám postavil dřevěný kurník. Máme tam bidýlko, podestýlku a hnízdo na snášení vajíček.

Přes den běháme po zahradě, hrabeme si v hlíně, hledáme housenky a žížaly, popelíme se, paseme se na trávě, někdy se s ostatními slepicemi kloeme. Krmení i vodu máme venku v míse. Občas prší nebo sněží, to moc rády nemáme a běžíme se schovat do kurníku.

Ale počkat! Běžím pryč! Táhle jsem zahlédla jednu vypasenou žížalu...“

CHOV V HALÁCH NA HLUBOKÉ PODESTÝLCE (VEJCE S ČÍSLEM 2)

Zdroj: zemedelec.cz

Prezentace „Co potřebuje slepice?“
v MS PowerPoint je ke stažení zde: [https://
adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/
vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/
materialy-pro-zakladni-skoly/](https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/materialy-pro-zakladni-skoly/).

1E EMA JDE NA NÁKUP

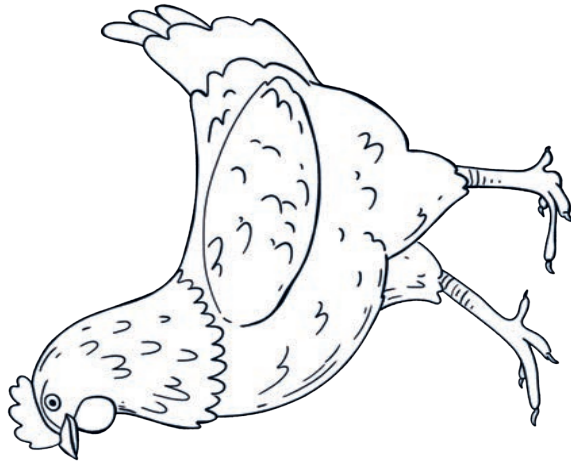
Ema i my už víme, že rčení „podobá se jako vejce vejci“ tak úplně neplatí. Všechna vejce nejsou stejná, liší se především svým původem.

Pomozte Emě alespoň třemi radami, co mohou doma udělat, aby nemuseli kupovat nejlevnější vejce z klecových chovů:

1.

2.

3.

Dokresli slepici vše, co bys jí přál/a ke
spokojenému životu. Potom na řádky
dopíš, co bys jí naopak nepřál/a.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1G KOLIK STOJÍ VEJCE?

Ema jde na nákup. Má nakoupit suroviny na míchaná vejce a na tvarohové knedlíky. Dopln prázdná políčka v účtu za nákup - spočítej, kolik bude stát daný počet vajec z klecového chovu a kolik z biochovu a jak se budou lišit ceny za celkový nákup. Nakonec vyplň políčko „Rozdíl“.

Cena jednoho vejce z klecového chovu:

..... Kč

Cena jednoho vejce z biochovu:

..... Kč

MÍCHANÁ VAJÍČKA

	Vejce z klecového chovu (číslo 3)	Vejce z biochovu (číslo 0)
6 vajec Kč Kč
cibule Kč Kč
máslo Kč Kč
čerstvá pažitka Kč Kč
CELKEM Kč Kč
ROZDÍL Kč	

NAPIŠ, KTERÁ VEJCE BY SIS VYBRAL TY A PROČ:

Na míchaná vajíčka:

.....

.....

.....

Na tvarohové knedlíky:

.....

.....

.....

TVAROHOVÉ KNEDLÍKY

	Vejce z klecového chovu (číslo 3)	Vejce z biochovu (číslo 0)
6 vajec Kč Kč
tvaroh Kč Kč
meruňky Kč Kč
krupička Kč Kč
CELKEM Kč Kč
ROZDÍL Kč	

2. Jak se učí v Bangladéši

TÉMA:
Vzdělání

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:
Člověk a jeho svět
Český jazyk a literatura

ANOTACE:

Žáci se zamýšlí nad podobou a fungováním své školy a nad tím, co všechno jim pomáhá v učení. Různými formami (fotografie, video, hudba, typické jídlo, dětské hry, příběhy místních dětí) se seznamují s životem dětí a školní docházkou v Bangladéši. Hledají, co mají školy v Česku a Bangladéši společné, a v čem se naopak liší.

TEMATICKÉ CELKY:

Místo, kde žijeme
Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

**OČEKÁVANÉ VÝSTUPY
(VYBRANÉ ČÁSTI):**

ČJS-5-1-05 Žák/žákyně porovná způsob života v naší vlasti i v jiných zemích.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně popíše život dětí v Bangladéši a podobu místního školství.

Žák/žákyně porovná, co mají školy v Česku a Bangladéši společné, a v čem se naopak liší.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

135 min. (3 vyučovací hodiny)

VĚK:

3.-5. ročník ZŠ

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

kompetence k učení

kompetence komunikativní

kompetence sociální a personální

2.1 EVOKACE: MOJE ŠKOLA — 10 MIN.

Klademe dětem otázky k zamyšlení týkající se školy, na které děti hned odpovídají:

- **Jaká je moje škola? Jak vypadá? Kde se nachází? (Malá, velká, nová, stará, opravená, ve městě, na vesnici, na náměstí, u lesa...)**
- **Co všechno ve škole děláme? (Čteme, píšeme, počítáme, učíme se, zpíváme, běháme, cvičíme, kreslíme, hrajeme si, chodíme ven, jíme, uklízíme...)**
- **Co mě ve škole baví?**
- **Co mě ve škole nebaví?**

Nakonec zařadíme otázku:

- **Chodí do školy všechny děti na světě?**

Pokud většina dětí ví, že chodit do školy není všude běžné, můžeme se ještě zeptat, jestli vědí, kde ve světě tomu tak je.

Podle situace můžeme do evokace zařadit i další otázky níže. (Vždy bychom ale měli skončit otázkou „Chodí do školy všechny děti na světě?“)

Doplňkové otázky:

- **Kde se učíme? (V lavicích, na koberci, v počítačové učebně, v tělocvičně, na hřišti, na školní zahradě, v parku, v lese...)**
- **Co nám pomáhá v učení? (Předměty, učitelé, spolužáci, učebnice, pomůcky, tabule, knihy, hry, pokusy, domácí úkoly...)**

2.2 VÝLET DO BANGLADÉŠE — 20 MIN.

Rozdáme žákům do dvojic v lavicích vytištěný komiks a vyzveme je, aby si ho přečetli.

Po přečtení mají dvojice krátký čas (cca 2 minuty) na diskusi a tipují správnou odpověď na otázku v komiksu. Svoje tipy mohou děti říci nahlas.

Poté žákům oznámíme, že chceme zjistit, jak to ve skutečnosti je, a proto si uděláme výlet přímo do Bangladéše, země ze Štěpánova referátu a také jedné z nejchudších zemí na světě. Ukážeme si zemi na mapě světa. Je od nás blízko, nebo daleko? Jak dlouho by nám asi trvalo se tam dostat? Jakým dopravním prostředkem? Víme o této zemi něco?

POMŮCKY:

vytištěný komiks „Ema, Štěpán a referát“ (příloha 2a) do dvojic v lavicích, prezentace „Výlet do Bangladéše“, hudba, počítač, projektor, reproduktor, mapa světa (nástěnná nebo v digitální podobě), otázky k prezentaci (příloha 2b)

TIP: Děti se mohou navzájem podívat, zda má některé z nich dnes na sobě tričko nebo mikinu se štítkem „Made in Bangladesh“, stejně jako Štěpán.

Promítneme dětem prezentaci „Výlet do Bangladéše“ doplněnou o místní hudbu, která se bude prolínat celou lekcí. Každý slide s fotografiemi je zaměřen na jedno téma, které se děti snaží uhodnout (neprozrazujeme ho tedy dopředu). U každého slidu pokládáme otázky (příloha 2b). Společně s dětmi se snažíme popsat, co na obrázcích vidíme, a odhadujeme, jak se lidem v zemi žije.

SLIDE PREZENTACE Č. 1: KRAJINA

SLIDE PREZENTACE Č. 2: LIDÉ

2.3 DĚTSKÉ HRY Z BANGLADÉŠE - 15 MIN.

I v Bangladéši mají děti své oblíbené hry. Vybranou hru si můžeme s dětmi zahrát.

POMŮCKY:

šátek, sady pěti menších kamenů

A. Kanamachhi (Na slepou včelu)

V Bangladéši tuto hru hrají chlápci i dívky. Jeden hráč má přes oči uvázaný šátek. Ostatní létají jako včely kolem nevidoucího hráče – slepé včely. Snaží se jej dotknout a při tom říkají: „Kanamachhi bhon bhon, yake pabi take chon!“ (V překladu: „Bzučící slepá včelo, dotkni se nás, jestli můžeš!“) Nevidoucí hráč se je snaží chytit a odpovídá: „Andha gondha bhai, amar dos nai!“ (V překladu: „Jsem slepý, nezlobte se, když do vás narazím!“) Hráč, kterého nevidoucí chytí, hraje v dalším kole slepou včelu.

V jiné variantě hry, známé jako Lyangcha (Chromý muž), jeden hráč vystupuje jako „kulhavý muž“ – poskakuje na jedné noze a snaží se chytit ostatní.

B. Ghuntikhela (hra s kamínky)

Tato hra, kterou v Bangladéši hrají především dívky, se hraje s pěti menšími kameny. Největší z nich se nazývá dag. Hráč rozhodí kameny na podložce. Pokud se kameny navzájem dotknou, prohrává a na řadu jde další hráč. Pokud se hod povedl, hráč zvedne dag, vyhodí ho do výšky a snaží se ho chytit ve vzduchu, než spadne na zem. Pokud jej nechytí, dané kolo prohrává. Vyhrává hráč s největším počtem úspěšných kol. Ve třídě můžeme tuto hru hrát v menších skupinách.

SLIDE PREZENTACE Č. 3: JÍDLO

PŘESTÁVKA:

BANGLADÉŠSKÁ SVAČINA — 15 MIN.

Zkusíme se předem domluvit s rodiči, aby dětem jako překvapení připravili svačinu s použitím některých surovin, které se používají v Bangladéši. Děti ve svých svačinách hledají suroviny, které viděly v prezentaci. Tuto aktivitu není nutné zařazovat, ale hezky doplní atmosféru.

POMŮCKY:

potraviny na bangladéšskou svačinu podle vlastního výběru (např. sušené ovoce)

SLIDE PREZENTACE Č. 4: BYDLENÍ

SLIDE PREZENTACE Č. 5: PRÁCE

TIP: Pokud nemáme možnost nebo se nechceme domlouvat s rodiči, můžeme potraviny donést sami. Nejjednodušším řešením je např. sušené ovoce (banán, ananas, mango...).

2.4 PŘÍBĚH DÍVKY ROJINY — 30 MIN.

Ve třídě rozmístíme pět očíslovaných kartiček s pěti částmi příběhu Rojiny. Žákům přidělíme čísla od 1 do 5. Stanou se z nich reportéři, kteří přijeli do Bangladéše a mají zmapovat příběh Rojiny. Každý reportér má za úkol najít kartičku se svým číslem a přečíst si danou část příběhu. Protože se jim ale na letišti ztratila brašna s nahrávacím zařízením, musí si všechny informace zapamatovat. Poté rozdělíme žáky do skupin tak, aby v každé skupině bylo zastoupeno všech pět čísel, a dáme jim pokyn, aby celý příběh Rojiny společně co nejpodrobněji sepsali. Příběhy si společně přečteme. Ptáme se dětí: Co vás v příběhu nejvíce zaujalo? Jakou novou informaci jste se díky příběhu dozvěděli? Mohou všechny děti v Bangladéši chodit do školy? Čím by se mohl lišit příběh Rojiny od příběhu podobně staré dívky v Česku?

POMŮCKY:

vytištěné a rozstříhané kartičky - Příběh Rojiny (příloha 2c)

SLIDE PREZENTACE Č. 6: DOPRAVA

TIP: Pokud vás tato aktivita zaujala, seznamte se s příběhy dalších bangladéšských dětí v rozšířené verzi aktivity v sekci Další tipy a inspirace do výuky.

2.5 VIDEO „JEDEN ŠKOLNÍ DEN

V BANGLADÉŠI“ ————— 20 MIN.

POMŮCKY:
počítač s internetovým
připojením, projektor,
reproduktor

Pokud má dítě (jako třeba Rojina) v Bangladéši štěstí, nemusí pracovat a může chodit do školy. Společně se podíváme na video (<https://www.youtube.com/watch?v=KfhiLR7tAyQ&t=156s>), na které narazil Štěpán – jak může vypadat den školáka či školáčky v Bangladéši (jedná se o video z vesnice Mushuria v Bangladéši, které vzniklo v rámci projektu BanglaKids ADRA Česká republika).

Ptáme se dětí:

→ **Shodovaly se vaše představy, jak může vypadat bangladéšská škola, do jaké chodí např. dívka Rojina, s videem?**

→ **Co jste z videa zjistili o bangladéšské škole v souvislosti s:**

- **dopravou do a ze školy** (jak a čím se děti do školy dopravují, zda samostatně, nebo hromadně, ...)
– zde jsme se také dozvěděli, kam děti z komiksu pluly
- **složením třídy** (jsou děti ve třídě stejně staré?)
- **podobou třídy** (tabule, lavice, výzdoba, ...)
- **jídlem** (zda si nosí vlastní svačinu a pití, co jedí, jak jedí, kde jedí, ...)
– můžeme zmínit, že pro chudé děti je škola jediným místem, kde se mohou pořádně najíst
- **oblékáním a školním vybavením** (co děti nosí na sobě, zda mají uniformy, jestli se přezouvají)
- **zda se učí z učebnic, v čem je nosí** (mají školní tašky?)
– všimněte si, že některé děti si nosí učebnice v rukou

Co nás ve videu nejvíce zaujalo, překvapilo? Jak se liší den školáka v Bangladéši od toho našeho? Co máme naopak společné? Pokud jsme nějaké informace napoprvé nezachytili, pustíme si video znovu.

Proč je škola pro děti důležitá?

Škola dětem v Bangladéši poskytuje nejen vzdělání, ale i jídlo a bezpečí. Děti z chudých zemí, které do školy chodit nemohou, jsou mnohdy bezprostředně ohrožené chudobou a hladem, jsou to často sirotci. Není výjimkou, že tyto děti musí tvrdě pracovat na poli nebo v továrně. Dívkám hrozí velmi brzké sňatky. Pokud děti nechodí do školy, přichází o možnost vymanit se z bludného kruhu chudoby. Nemohou se uplatnit v oborech, ve kterých by mohly být úspěšné a prospěšné společnosti.

2.6 REFLEXE — VENNŮV DIAGRAM — 15 MIN.

Rozdáme pracovní list – tzv. Vennův diagram. Žáci mohou pracovat jednotlivě, nebo ve skupinách.

POMŮCKY:
vytištěné pracovní listy
pro každého žáka – Vennův
diagram (příloha 2d)

Vennův diagram je metoda, která umožňuje vizuálně porovnat dva a více jevů. Do průniku množin píšeme společné vlastnosti, do samostatných částí vlastnosti rozdílné. Žáci tak přehledně vidí jednotlivé souvislosti mezi informacemi.

Jedna kružnice představuje školu v Česku, druhá školu v Bangladéši. Úkolem žáků je vepsat do průniku kružnic podle vlastní úvahy skutečnosti, které jsou oběma školám společné, a do zbývajících částí jednotlivých kružnic skutečnosti, které platí jen pro danou školu. Po vyplnění si společně přečteme, jaké informace se v jednotlivých polích objevily. Diagramy poté můžeme vyvěsit na nástěnku.

Další tipy a inspirace do výuky

PŘÍBĚHY BANGLADÉŠSKÝCH DĚTÍ — ROZŠÍŘENÁ VERZE ZÁKLADNÍ AKTIVITY

Rozmístíme po třídě karty s fotografiemi a krátkými příběhy dětí z Bangladéše. Děti rozdělíme do skupin. Každá skupina bude mít za úkol nastudovat si informace o jednom dítěti a poté jeho příběh převyprávět ostatním tak, aby každý řekl část příběhu.

POMŮCKY:
vytištěné příběhy dětí
(příloha 2e)

TAJEMNÁ BENGÁLŠTINA

POMŮCKY:

pracovní listy „Tajemná bengálština“ (příloha 2f) do skupin, kartičky (příloha 2g) vytištěné na barevných papírech do skupin

Věděli jste, že bengálština, jazyk Bangladéše, je sedmým nejrozšířenějším jazykem na světě? Děti ve skupinách mají za úkol vyluštit tajemnou větu napsanou bengálským písmem. Pomocí kartiček s písmeny v latince a čísly dle jejich pořadí ve větě děti vyluští, jak se věta v bengálštině čte. Písmena vytiskneme na barevné papíry, aby bylo možné odlišit kartičky pro jednotlivé skupiny. Kartičky můžeme poschovávat ve třídě nebo na školní zahradě. Po vyluštění fonetického přepisu věty mohou děti hádat, co věta znamená. Poté jim prozradíme i její skutečný význam.

ŘEŠENÍ:

Amara nama Rojina.
Jmenuji se Rojina.

TIP: Pomocí Google překladače zjistěte překlad dalších vět, které vás zajímají!

INSPIRACE DO VÝTVARNÉ VÝCHOVY

POMŮCKY:

papíry či čtvrtky, výtvarné potřeby

Rozdáme žákům listy papíru či čtvrtky, které si v polovině rozdělí svislou čarou. Na jednu polovinu děti nakreslí (namalují) svoji školu a na druhou polovinu školu v Bangladéši – libovolně podle vlastní představy, kterou si díky uplynulé lekci vytvořily. Případně takto mohou ztvárnit i další aspekty života v Bangladéši, se kterými se v uplynulé lekci seznámily a které je zaujaly.

Doplňující informace

VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V BANGLADÉŠI

Vzdělávací systém v Bangladéši je rozdělen na tři stupně: vzdělání primární (základní), sekundární (střední) a terciární (další).

PRIMÁRNÍ VZDĚLÁNÍ (věk 6–11 let)	je poskytováno sítí základních škol a trvá pět let (1.–5. třída). Může mu předcházet předškolní vzdělání (věk 3–6 let).
SEKUNDÁRNÍ VZDĚLÁNÍ (věk 11–18 let)	v maximální délce sedmi let se člení na tříleté nižší (6.–8. třída), dvouleté střední (9.–10. třída) a dvouleté vyšší střední vzdělání (11.–12. třída). Nižší střední škola (6.–8. třída) má všeobecně vzdělávací charakter. Střední školy (9.–10. třída) nabízejí řadu učebních a technických oborů nebo všeobecné vzdělání. Střední školu končí studenti státní zkouškou SSC (Secondary School Certificate) na konci 10. třídy. Vyšší střední školu (11.–12. třída) zakončují studenti další státní zkouškou HSC (Higher Secondary Certificate), jež by se dala přirovnat k naší maturitě. Kvalifikuje studenty ke studiu na vysokých školách.
TERCIÁRNÍ VZDĚLÁNÍ (věk 19 let a více)	umožňuje absolventům vyšších středních škol se zkouškou HSC dále zvyšovat svou kvalifikaci studiem na vysokých školách a univerzitách.

Školní rok v Bangladéši je shodný s naším kalendářním. Začíná v lednu a končí v prosinci. Prázdniny mají děti v červnu a prosinci, mezitím chodí do školy.

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY

PROJEKT BANGLAKIDS [online]. Banglakids [cit. 31. 8. 2022].
Dostupné z: www.banglakids.cz

VIDEO O PROJEKTU BANGLAKIDS [online]. ADRA Česká republika [cit. 31. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DyuV3uYU9CQ&t=583s>

PROJEKT ČALANTIKA [online]. Čalantika [cit. 31. 8. 2022].
Dostupné z: www.calantika.cz

BANGLAPEDIA - NATIONAL ENCYCLOPEDIA OF BANGLADESH [online]. [cit. 19. 7. 2022]. Dostupné z: <https://en.banglapedia.org/>

BANGLADÉŠSKÉ HRY (FOLK GAMES) [online]. Banglapedia - National Encyclopedia of Bangladesh [cit. 19. 7. 2022]. Dostupné z: https://en.banglapedia.org/index.php/Folk_Games

BENGÁLŠTINA [online]. Čalantika [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.calantika.cz/cz/sekce/bengalstina-90/>

VENNŮV DIAGRAM [online]. Rámcový vzdělávací program [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/Venn%C5%AFv_diagram

CELÉ ZNĚNÍ 2. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - KONEC HLADU [online]. OSN [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/konec-hladu/>

CELÉ ZNĚNÍ 4. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - KVALITNÍ VZDĚLÁNÍ [online]. OSN [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/kvalitni-vzdelani/>

CELÉ ZNĚNÍ 5. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - ROVNOST MUŽŮ A ŽEN [online]. OSN [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/rovnost-muzu-a-zen/>

CELÉ ZNĚNÍ 10. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - MÉNĚ NEROVNOSTÍ [online]. OSN [cit. 8. 9. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/mene-nerovnosti/>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České
rozvojové agentury v rámci Zahraniční
rozvojové spolupráce ČR.

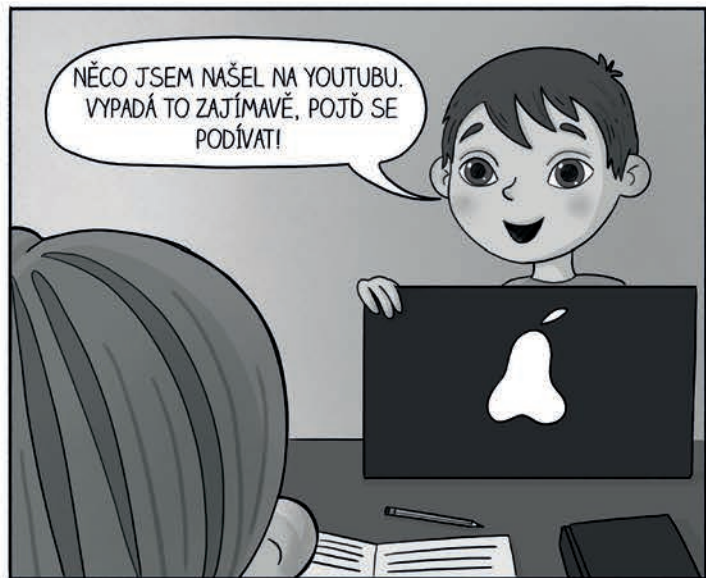

Seznam příloh

- 2a _____ Komiks „Ema, Štěpán a referát“
2b _____ Otázky a informace k prezentaci
„Výlet do Bangladéše“
2c _____ Příběh Rojiny - kartičky
2d _____ Pracovní list k reflexi - Vennův
diagram
2e _____ Příběhy bangladéšských dětí
2f _____ Pracovní list k aktivitě „Tajemná
bengálština“
2g _____ Kartičky k aktivitě „Tajemná
bengálština“

Prezentace v MS PowerPoint „Výlet do Bangladéše“ a hudba jsou ke stažení zde: <https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/materialy-pro-zakladni-skoly/>

EMA, ŠTĚPÁN A REFERÁT

- A
NA VÝLET
- B
DO ŠKOLY
- C
PRACOVAT NA POLI

KRAJINA

1.

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Jak byste tuto krajinu popsali?
- Co tam roste?
- K čemu lidé asi využívají řeku?
- Co vás zaujalo?

Bangladéš je rovinatá, hustě zalidněná země v deltě řek Gangy a Brahmaputry, které se vlévají do Bengálského zálivu. Krajinu Bangladéše tvoří pole, řeky a vesnice. Na venkově žijí asi dvě třetiny obyvatel země. Velice časté jsou ničivé tajfuny a s nimi související záplavy, které pravidelně připravují místní obyvatele o obydlí.

LIDÉ

2.

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Poznáte, jaký mají lidé na obrázku k sobě vztah?
- Jak jsou lidé oblečení?
- Co vás zaujalo?

Lidé v Bangladéši udržují silné rodinné vazby. Často společně žijí v širších rodinách. Děti z chudých rodin mnohdy nemohou chodit do školy a musí pomáhat s obživou. Rodiče, kteří chtějí dětem dopřát vzdělání, často velmi tvrdě pracují, aby si školu mohli dovolit. Je běžné, že se děti kompletně starají o své mladší sourozence. Dětská úmrtnost se v Bangladéši v posledních letech snižuje, ale stále je poměrně vysoká (v roce 2022 okolo 2 % - takový podíl dětí zemře před 5. rokem věku; pro srovnání, v ČR to ve stejném roce bylo okolo 3 %). Oblečení lidí žijících na vesnici je tradiční. Ženy nosí pestrobarevná sári, muži lungi, druh delší sukně pro muže.

JÍDLO

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Jaké druhy potravin poznáte?
- Jaké jídlo byste rádi ochutnali?
- Co vás zaujalo?

Základem místní stravy je rýže, čočka, kari, pšenice, různé druhy kořeněných zeleninových omáček, vejce, mléko, maso domácích zvířat a ryby, místní ovoce, jako jsou banány, papája, ananas a mango. Pije se voda nebo čaj s mlékem. Recepty jsou ovlivněny indickou kuchyní. Strava vesničanů pochází z polí a políček, na kterých pracují. Někteří lidé pole vlastní, jiní si je za část své úrody musí pronajímat. Kromě obdělávání půdy jsou pro vesničany zdrojem obživy domácí zvířata: chovají krávy, kozy, kuřata, kachny a holuby. Živí se také rybolovem.

BYDLENÍ

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Jaké materiály se používají na stavbu obydlí?
- Jak to vypadá u rodiny doma?
- Co vás zaujalo?

Lidé na venkově bydlí v domech z hlíny, bambusu, dřeva, plechu nebo rákosu. Střechy domů jsou vyrobeny z tradičních přírodních materiálů, vlnitého pozinkovaného plechu, v některých částech Bangladéše z pálené hlíny. Poskytují lidem bezpečí v noci a úkryt před deštěm v době monzunů. Mnozí lidé žijí také na říčních ostrovech v deltách velkých řek, kde si staví domy na dřevěných kůlech. Pere se v řece nebo rybníku, ty slouží i ke koupání. Pitná voda se čerpá ze studní. Stále více lidí se z venkova stěhuje do měst kvůli následkům přírodních katastrof, při kterých přišli o obydlí, anebo s nadějí najít lepší obživu. Ti nejchudší tu bydlí v tzv. slumech – chudinských čtvrtích s provizorními chatrčemi.

PRÁCE

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Koho vidíme pracovat?
- Kde pracují a co dělají?
- Co vás zaujalo?

V Bangladéši je nedostatek kamene, a tak je cihla jedním z nejdůležitějších stavebních materiálů. Cihly se používají na stavbu nejen domů, ale i silnic, chodníků aj. Vyrábějí se ručně, je to těžká práce, kterou mnohdy vykonávají i děti. Děti, které nemohou chodit do školy, často pracují i na poli nebo v továrnách. Velmi rozšířený je textilní průmysl, v textilních továrnách tvrdě pracuje velké množství Bangladéšanů včetně dětí.

DOPRAVA

- Co vidíte na obrázku? Jak byste pojmenovali tento snímek?
- Jaké dopravní prostředky poznáte?
- Vidíte nějaký dopravní prostředek, který je pro vás nový?
- Který obrázek se nejvíce podobá dopravě u nás? Proč?
- Co vás zaujalo?

K dopravě se díky množství řek hojně využívají především lodě, většina rodin vlastní alespoň malou loďku. Tradiční rikša je vozidlo poháněné lidskou silou. Většinou je to bicykl s dvěma koly vzadu. Nad ně se umísťují sedadla pro pasažéry nebo valník pro přepravu nákladů. Pohon obstarává řidič rikša jako cyklista. Hlavní město Dháka je světově proslulé velkým množstvím rikš.

1. Když je škola daleko

Rojina Pahan se narodila v chudé rodině v malé vesnici v Bangladéši. V okolí ale nebyla žádná škola. Jedinou možností tak bylo poslat ji bydlet velmi daleko k babičce, která pracovala ve školní kuchyni. Rodiče považovali vzdělání za velmi důležité – aby Rojina později získala lepší práci a mohla zajistit svou rodinu – a tak Rojinu k babičce poslali.

2. Školní léta

Rojina říká: „Žila jsem s babičkou v domku postaveném z vlnitého plechu a hlíny. Byly to krušné časy, ale bylo to dobré pro moji budoucnost. Babička mě v učení podporovala. Ve škole jsem si našla kamarádky a tolik se mi nestýskalo po domově.“

3. Kolik stojí škola

Tatínek tvrdě pracoval v továrně na zpracování rýže, aby mohl Rojině zaplatit školní pomůcky, oblečení a jídlo. Brzy to ale nestačilo. Naštěstí pro Rojinu se našel dárce, který posílá peníze, aby mohla dostudovat. „Dostala jsem od dárce také několik dárkových balíčků. Pamatuji si, že jednou přišly v pravý čas. Tehdy jsem neměla žádné pořádné šaty, všechny byly již staré a obnošené. Byla jsem štěstím bez sebe!“

4. Doma na prázdninách

Na prázdniny Rojina jezdí domů. Jak to u nich vypadá? Rodiče nemají vlastní pozemek s poličkem, ale chovají krávu a telátko. „V našem domku z vlnitého plechu, hlíny a slámy je jen veranda a jedna místnost. Když přijedu domů, spím ve stejné místnosti jako naše kráva.“

5. Škola místo svatby

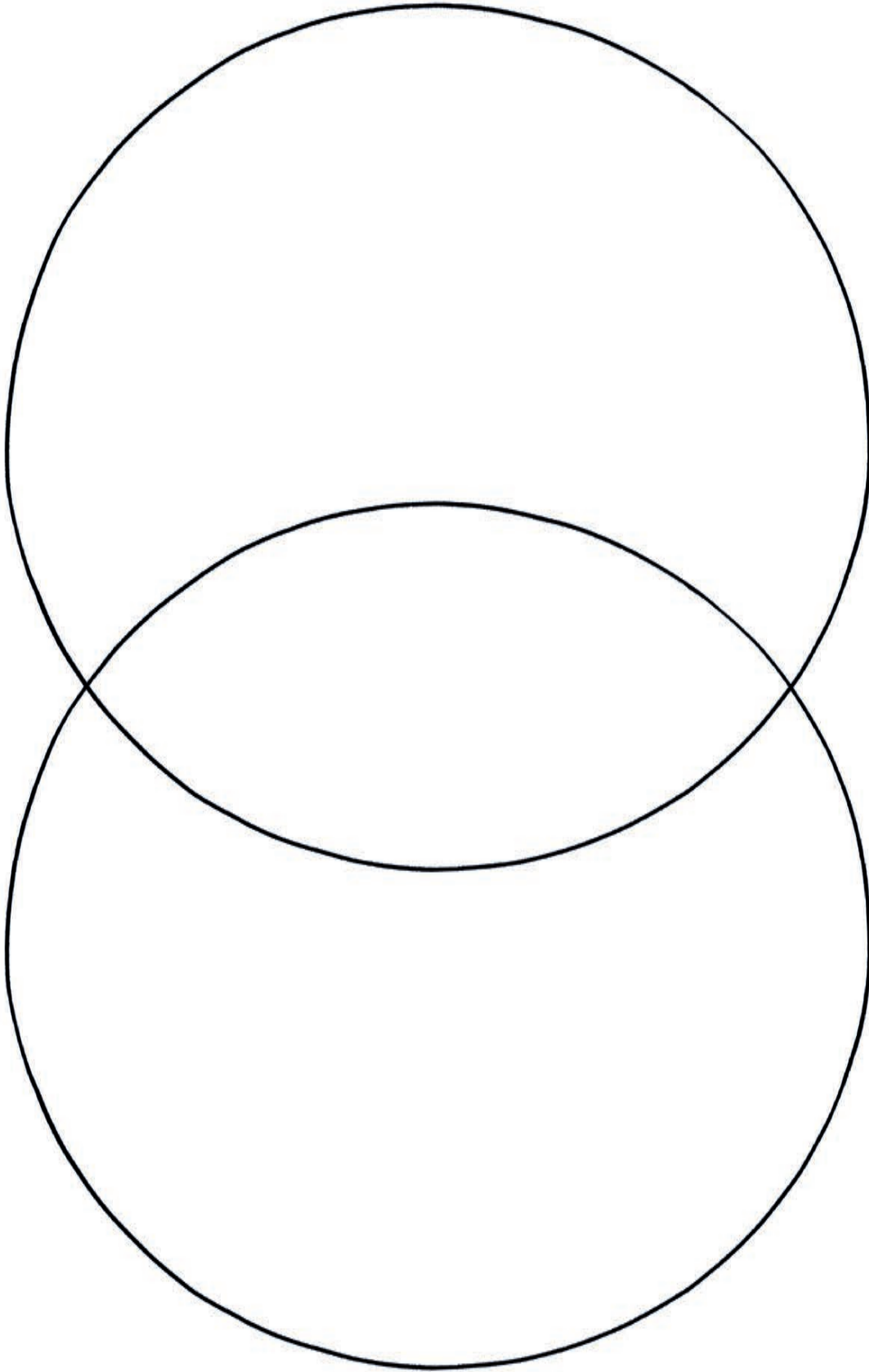
Rojininým snem je stát se učitelkou matematiky. „Bez podpory rodičů, babičky a dárců bych nemohla studovat a musela bych se vdát,“ naráží Rojina na častý problém mladých dívek v Bangladéši. „Jsem jim tak vděčná!“

Mnoho rodin v Bangladéši si nemůže dovolit platit dětem vzdělání. Pokud chudá dívka nepracuje ani nestuduje, často se musí vdát, ještě než je jí 15 let.

ŠKOLA V ČESKU

ŠKOLA V BANGLADÉŠI

Jedna kružnice představuje tvoji školu v Česku, druhá kružnice školu v Bangladéši, se kterou jsme se v uplynulé hodině seznámili. Zamysli se a do průniku kružnic vepíš skutečnosti, které jsou oběma školám společné. Do zbývajících částí jednotlivých kružnic zapiš skutečnosti, které platí jen pro danou školu.

AMELY

Těžký start

Když se narodíte v Bangladéši rodičům, kteří nikdy nechodili do školy, a máte tři sourozence, je to v životě pořádně těžká startovní pozice.

Jako malá dívka žila Amely se svou rodinou na vesnici v prostém jednopokojovém domku. Její rodiče neuměli číst ani psát, a proto mohli pracovat jen jako dělníci v zemědělství. Nedostávali stálý plat a rodina někdy neměla co jíst i několik dní.

Od rodičů do školy

Bídou trpěly hlavně děti. Když bylo Amely 7 let, začali rodiče zjišťovat, kdo by se o ni mohl lépe postarat. Jednoho dne jí řekli: „Rádi bychom tě poslali do školy. Je to ale velmi daleko a musela bys tam bydlet.“ Amely byla nadšená. V první den školy se ale rozplakala. Jet za rodiči jen dvakrát ročně na prázdniny? Dokonce ji napadlo, že ze školy uteče. Jak ale dny plynuly, malá Amely si na nové prostředí zvykla, našla si kamarádky a začalo se jí ve škole líbit.

Bez tatínka

Pak ale přišla zlá zpráva. Když bylo Amely 10 let, její tatínek zemřel. Amely proplakala mnoho nocí. Mezitím musela maminka opustit manželův dům a měla strach, jak sama uživí všechny své dcery. Naštěstí si brzy našla dobrou práci jako pomocnice v domácnostech jiných rodin, kde vařila a prala. Pracovat v textilní továrně začala i nejstarší ze sester, aby mohly mladší sestry pokračovat ve studiích.

Úspěch

Amely byla pilná a ctižádostivá a podařilo se jí vystudovat vysokou školu. Je tak první ze své rodiny, která nejenže umí číst a psát, ale dokázala získat i vysokoškolské vzdělání. Její studium se mohlo uskutečnit díky podpoře dárkyně z Česka, která Amely celých 15 let přispívala na školné, ubytování, stravu, oblečení a školní pomůcky.

RONJON

Osud napsaný na čele

Ronjon je sirotek, který jako mnoho Bangladéšanů věří, že má svůj osud napsaný na čele. Jaký je jeho příběh? Jeho tatínek zemřel, když byl ještě malý chlapec. Obživa a péče o děti tak zůstala jen na mamince a Ronjonově nejstarší sestře Sabině.

Jedovatý had

Jednoho dne ale maminku uštkl jedovatý had. Stalo se to, když šla k rybníku, aby ulovila ryby. Maminku odvezli k místnímu šamanskému léčiteli, který hadům rozumí, ale bohužel už jí nemohl pomoci a ona zemřela. Ronjon byl zoufalý, protože maminku opravdu miloval.

Těžké časy

Ronjon s bratrem zůstali ve vesnici sami, starší sestra Sabina už se o ně starat nemohla. Ujala se jich jejich teta, ale byly to těžké časy. Každé ráno vstávali v pět hodin, dojili krávy, uklízeli chlév a kurník, dělali domácí práce, vařili snídani a pak teprve utíkali do školy. „Někdy jsme měli ráno tolik práce, že jsme se ani nestihli najíst. Najedli jsme se až po škole,“ popisuje Ronjon.

Znovu u sestry

„Nakonec se o nás znovu postarala Sabina se svým manželem. Vzali jsme naše krávy a odešli za ní, do jejího nového domu. Bylo to dost daleko, a tak jsme museli změnit i školu. Ale bylo to o moc lepší. Ráno jsme vodili krávy na pastvu a večer zase zpátky, společně dojili a uklízeli,“ říká Ronjon. Rodina však byla velmi chudá, živit dvě děti navíc nebylo jednoduché.

Ronjonův velký sen

Pomoc přišla z nové školy. Jejich učitel se za oba bratry přimluvil, aby je přijali v internátní škole (internátní škola je škola, kde žáci celý školní rok i bydlí). Díky tomu měli chlapci nejen vzdělání, ale i zdravotní péči a jídlo. Ronjon ve škole objevil svůj hudební talent, pořád zpívá a jeho velkým snem je stát se zpěvákem. Až bude slavný, chtěl by pomáhat chudým. „Moje sestra Sabina se chtěla stát známou zpěvačkou. Ale když tatínek onemocněl, utratili jsme všechny peníze za léčení. Proto se zpěvačkou stát nemohla. Když se to mojí sestře nepovedlo, chci se stát zpěvákem místo ní.“

ŠUBROTO

Šubroto je 16letý teenager. Říká o sobě: „Jsem expert na šplhání po kokosových palmách a chytání ryb. Dovedu je chytat na háček, do sítě, a když se potápím, i do holé ruky. Taky rád hraju fotbal s kamarády a myslím, že mi to jde.“

Malý inženýr

Šubrota odmalička zajímaly stroje a elektřina a toužil stát se inženýrem. Jeho sen ovšem dostal vážnou trhlinu. Když byl malý, jeho rodiče se rozešli. Šubroto zůstal s maminkou a mladší sestrou. Přestěhovali se do druhého největšího města Bangladéše, Chittagongu. Myslel si, že bude chodit do školy i tady, ale byli velmi chudí, a tak ve 13 letech musel do práce.

Práce v tesařské dílně

Šubroto říká: „Nejprve jsem pracoval v tesařské dílně, 7 dnů v týdnu, od 8 hodin ráno do 11 hodin večer. Měli jsme jen dvě půlhodinové přestávky na oběd a na večeři. Pomáhal jsem tesařům, nosil jsem materiál a nástroje. Všechny peníze, co jsem si vydělal, jsem odevzdával mámě.“ Bylo to nejmudnější období jeho života. Vzpomínal na pikniky a další skvělé okamžiky ve škole i na svoje kamarády.

Smělý plán

Po půl roce tvrdé práce v dílně pracoval měsíc v obchodě. Tehdy mu přišla od strýce zpráva, že mu ve škole, kterou dříve navštěvoval, našli dárce, který ho podpoří ve studiu. Měl velkou radost. Maminka ho však do školy pustit nechtěla. A tak se v jeho hlavě zrodil smělý plán na útěk. Když dostal v obchodě výplatu, tajně se vydal na cestu ke svému strýci. Sám cestoval vlakem, lodí, autobusem i pěšky. Procestoval velkou část Bangladéše a nakonec se ocitnul zpátky ve školní lavici. O mamince a sestře od té doby neslyšel. Až vyroste, chtěl by maminku najít a zaopatřit. Sní i o tom, že by mohl rodiče usmířit a dát rodinu zase dohromady.

MANACHING

Chudé dětství

Tatínek Manaching zemřel, když nastoupila do 3. třídy. Byl farmářem. Matka se ji i mladšího bratra snažila uživit sama, ale byla vážně nemocná. Nadějí rodiny se stal strýc, který jim pomáhal, ale časem se i jeho zdroje vyčerpaly.

Studium na internátní škole

Díky dárci z Česka mohla Manaching pokračovat ve studiu na internátní škole (internátní škola je škola, kde žáci celý školní rok i bydlí). Učitelé jí nahradili rodiče. „Milovali mě jako svou vlastní, pomáhali mi s přípravou k maturitě.“ Po maturitě začala studovat rehabilitaci.

Rehabilitační sestřička

„Zaměřuji se na rehabilitaci a péči o pacienty s poraněním páteře, dospělé i děti. Nemohou chodit, hýbat rukama. Pomáháme jim vrátit se do života. Je to náročná, ale krásná práce,“ představuje své poslání Manaching, která při práci ještě studuje.

Dluh za jídlo

K tomu všemu si musí přivydělávat na jídlo, protože to už peníze od dárců nepokryjí. Jako dívka to ale nemá jednoduché, brigádu shání těžko a peníze jí nestačí. Ve škole se jí tak navyšuje dluh. I pokud úspěšně dokončí studium, nedostane diplom, dokud dluh nesplatí. Škola nabízí možnost dluh si odpracovat, což ale trvá 3–4 roky.

„Někdy nemám na jídlo. Snažím se zahnat hlad prací nebo učením. Jednou jsem z hladu omdlela. Někdy se se mnou o jídlo rozdělí moje kamarádky, se kterými bydlím. Není to jednoduché, ale zvládnáme to společně,“ říká Manaching.

„Až dluh splatím a dostanu diplom, chtěla bych dále studovat.“

Předpoklady k tomu Manaching má – je nejlepší studentkou v ročníku a pacienti si ji nemohou vynachválit.

Vylušti větu v bengálštině:

আমার নাম রোজিনা

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	

Přepiš větu v latince:

.....

Tipni si, co věta znamená:

.....

Napiš skutečný překlad:

.....

1=A	2=M	3=A
4=R	5=A	6=N
7=A	8=M	9=A
10=R	11=O	12=J
13=I	14=N	15=A

3.

Zdraví a my

TÉMA:

Zdraví

ANOTACE:

Žáci přemýšlí, proč je zdraví pro člověka důležité. Uvědomují si, co pro své zdraví denně dělají oni sami i jejich spolužáci a jak by o svoje zdraví mohli více pečovat. V druhé části lekce pomocí webové platformy Dollar Street zjišťují, jaká je úroveň péče o zdraví v jiných částech světa.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně popíše konkrétní způsoby, jak pečovat o své zdraví.

Žák/žákyně porovná úroveň péče o zdraví u nás a v chudých oblastech světa.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

90 min. (2 vyučovací hodiny)

VĚK:

3.–5. ročník ZŠ

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:

Člověk a jeho svět, Český jazyk a literatura

TEMATICKÝ CELEK:

Člověk a jeho zdraví
Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÉ TÉMA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

**OČEKÁVANÉ VÝSTUPY
(VYBRANÉ ČÁSTI):**

ČJS-5-5-01 Žák/žákyně využívá poznatky o lidském těle k podpoře vlastního zdravého způsobu života.

ČJS-5-5-06 Žák/žákyně uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-3-02 Žák/žákyně volně reprodukuje text podle svých schopností.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

kompetence k učení
kompetence komunikativní
kompetence sociální a personální
kompetence digitální

3.1 EVOKACE: NAJDI NĚKOHO, KDO... ————— 20 MIN.

Každému žákovi rozdáme tabulku (polovina třídy bude mít první a polovina druhou variantu). Úkolem je ke každému bodu najít spolužáka, o kterém dané tvrzení platí. Ten se poté do tabulky v příslušném políčku podepíše. Účelem je zaplnit všechna políčka podpisy, přičemž každé jméno by mělo být v tabulce uvedeno pouze jednou.

POMŮCKY:

vytištěné tabulky „Najdi někoho, kdo...“ (příloha 3a) pro každého žáka (2 varianty)

TIP: Do hry je možné (v souladu s tématem lekce) zařadit pohybový prvek – pokud můžeme být venku, lze dotazování ztížit tím, že každá dvojice musí společně doběhnout na určené místo a teprve poté si může navzájem klást otázky. Pokud je realizace aktivity venku obtížná a hrajeme ve třídě, můžeme před každým dotazováním zařadit například úkol udělat 5 dřepů.

Po vyplnění tabulek si všechny činnosti přečteme a u každé činnosti se několika žáků zeptáme, jaké jméno u ní mají napsané. Poté se zeptáme žáků, jestli je na základě aktivity napadne, kterému tématu se dnes budeme věnovat. Co měly aktivity v tabulce společného? Až děti přijdou na to, že se jedná o téma zdraví (a péče o něj), napíšeme slovo ZDRAVÍ velkými písmeny doprostřed tabule/flipchartu a ptáme se:

- **Vzpomeňte si, kdy jste byli nemocní. Jak jste se cítili?**
- **Co jste nemohli dělat v porovnání s tím, co běžně děláte, když jste zdraví?**
- **Jak by se asi změnil váš život, kdybyste byli pořád nemocní?**

3.2 JAK PEČOVAT O SVÉ ZDRAVÍ - 10 MIN.

V této aktivitě zkusíme vymyslet další činnosti, kterými můžeme pečovat o své zdraví. Dáme každému žákovi jeden tematický obrázek, ke kterému vymýšlí související činnosti, jimiž můžeme o své zdraví pečovat. Poté bereme témata obrázků jedno po druhém a ptáme se žáků, kteří obrázek měli, co vymysleli. Aktivitu shrneme tak, že nyní vidíme, že péče o zdraví zasahuje do nejrůznějších oblastí života a o zdraví můžeme pečovat téměř při všem, co děláme.

POMŮCKY:

vytištěné rozstříhané obrázky pro každého žáka (příloha 3b)

PŘESTÁVKA

TIP: Ani o přestávce nemusíme opustit téma lekce. Můžeme se podívat na zoubek našim svačinám a nápojům. Objevíme v nich potraviny, které prospívají našemu zdraví? Nemusí to být jen zelenina z otázky v první aktivitě. Víme, proč jsou tyto potraviny zdravé? Jaké zdraví prospěšné složky (např. vitamíny nebo další látky) obsahují? Dá se o všem jednoznačně říci, zda je to zdravé, nebo nezdravé?

3.3 ZDRAVÍ JAKO PUZZLE — 20 MIN.

POMŮCKY:
vytištěný komiks „Ema, Štěpán a nemoc“ do dvojic v lavicích (příloha 3c), puzzle pro každou skupinu vytištěné na čtvrtky formátu A3 a rozstříhané (příloha 3d)

Rozdáme žákům do dvojic v lavicích komiksy. Po přečtení se zeptáme, co všechno se z komiksu dozvěděli (měli bychom od dětí slyšet, že Štěpán je nemocný, léčí se, Ema na něj myslí a snaží se mu udělat radost, poté si čte a přemýšlí o tom, jaké to je, stonat v chudých zemích).

Zeptáme se dětí, co je potřeba k tomu, aby se nemocný člověk uzdravil. Pravděpodobně padne, že by měl jít k lékaři, brát léky, jíst vitamíny, ležet v posteli. Je to ale všechno?

Děti rozdělíme do pěti skupin. Úkolem dětí je ve skupinách co nejrychleji složit puzzle. Jednotlivé dílky puzzle předtím schováme v určeném prostoru (třídě, chodbě, venku...).

Po složení obrázku si vysvětlíme, proč jsme všechny tyto pojmy skládali zrovna jako puzzle. Je to proto, že zdraví je také taková skládačka, kde do sebe jednotlivé dílky – pojmy zapadají.

Zeptáme se žáků: Co se stane, když bude některý z dílků chybět?

Můžeme uvést konkrétní příklad – co by se stalo, kdyby nebylo dostupné lékařské ošetření nebo třeba pitná voda?

Když se vrátíme k otázce „Co je potřeba k tomu, aby se nemocný člověk uzdravil?“, vidíme, že ve skládačce jsou pojmy, o kterých jsme se již zmínili (např. lékařské ošetření nebo léky), ale také ty, o kterých jsme vůbec nemluvili (např. pitná voda nebo dobré bydlení). Proč nás tyto věci vůbec nenapadly? Měli bychom dojít k tomu, že je to proto, že pro nás jsou tyto věci samozřejmé. Je tomu tak ale všude ve světě? Je možné, že někde na světě opravdu některé z dílků skládačky mohou chybět? Našli jsme o tom nějakou zmínku i v našem komiksu?

3.4 DOLLAR STREET ————— 30 MIN.

Na úvod aktivity řekneme dětem, aby si představily, že onemocněly stejně jako Štěpán. Ale je tu jeden rozdíl. Nestonají doma v Česku, ale v nějaké velmi chudé zemi. Jaké by to asi bylo? Pojdme to zkusit zjistit.

Děti rozdělíme do šesti skupin. Každá dostane k dispozici tablet (počítač) s připojením k internetu a pracovní list (příloha 3e). Pracovní listy jsou připravené ve třech variantách pro tři země (Burkina Faso, Haiti, Bangladéš). Jednu zemi budou zpracovávat vždy dvě skupiny.

Úkolem skupin je prohlédnout si obrázky na webové stránce Dollar Street <https://www.gapminder.org/dollar-street>. Dětem nejprve stručně vysvětlíme, jak s webovou stránkou pracovat. Děti si prohlíží obrázky v následujících tématech, která jsou pro nemocné dítě podstatná: Dětská postel (Kids bed), Získání vody (Get water), Toalety (Toilets) nebo Léky (Medication). Při hledání jsou pro snazší porovnání zapnuté obrázky také pro Česko. Poté skupiny odpovídají na otázky v pracovním listu.

Prezentaci výsledků práce provedeme formou aktivity **Procházka galerií**. Skupiny vystaví své pracovní listy na lavicích. Žáci je obcházejí, prohlíží si je a čtou si, k čemu jejich spolužáci došli. Mohou připsávat komentáře či otázky, na které autoři následně odpoví. Pracovní listy poté můžeme vyvěsit na nástěnku.

Děti se také můžeme zeptat, zda je napadá, jak můžeme lidem v chudých oblastech pomoci. Pomáhat můžeme např. prostřednictvím finanční podpory nevládních organizací, které se snaží situaci přímo v těchto oblastech zlepšit (např. zdravotní péče v chudých zemích nebo projekty stavby studní pro zajištění pitné vody). Zná někdo nějakou nevládní organizaci, která se takové pomoci věnuje? (např. ADRA, Lékaři bez hranic, Člověk v tísni, dále např. UNICEF aj.)

POMŮCKY:

tablety s připojením k internetu do skupin (nebo realizace lekce, popř. její části v PC učebně), vytištěné pracovní listy k aktivitě Dollar Street do skupin (příloha 3e), návod k práci s webovou stránkou Dollar Street pro učitele (příloha 3f)

TIP: Doporučujeme umístit ve třídě mapu světa, kde si žáci mohou vyhledat jednotlivé země a přiřadit si je ke světovým regionům.

TIP: Aplikaci Dollar Street je možné využít i v jiných hodinách k dalším tématům a diskusi nad nimi.

Dollar Street

(<https://www.gapminder.org/dollar-street>) je webová platforma zachycující sociální nerovnosti ve světě. Skrze fotografie a videa můžeme navštívit domovy více než 250 rodin z 50 zemí světa a nahlédnout do jejich životů. Projekt pochází z dílny švédského think-tanku Gapminder, který se snaží zpřístupnit globální statistická data běžným uživatelům.

Pro podrobnější seznámení s fungováním platformy Dollar Street využijte návod v příloze 3f.

Práce s platformou Dollar Street není složitá, vyžaduje však alespoň základní znalost angličtiny. Pokud si nastavíme jako výchozí jazyk češtinu, česky se nám zobrazí pouze část menu, zbytek textu zůstane v angličtině. Žákům můžeme tyto pojmy společně s českým překladem napsat na tabuli.

3.5 REFLEXE: MOJE ZDRAVÍ — 5 MIN.

POMŮCKY:
lepící papírky (post-ity)
ve dvou barvách

Na levou stranu tabule napíšeme nápis MOJE ZDRAVÍ a na pravou stranu tabule ZDRAVÍ VE SVĚTĚ.

Každý žák dostane dva různě barevné lepící papírky (post-ity). Úkolem žáků je napsat na každý papírek jednou větou poznatek, který je z obou podtémat lekce (moje zdraví, zdraví ve světě) nejvíce zaujal, a poté papírek nalepit na příslušnou stranu tabule. Na závěr si všechny papírky společně prohlédneme, můžeme je i vyfotit.

Další tipy a inspirace do výuky

ZDRAVÁ VÝZVA!

V lekci padlo mnoho nápadů, jak pečovat o své zdraví. Každý z žáků si jeden z nich (který ještě nesplňuje, dělá mu problém apod.) vybere, popř. vymyslí další, a dá si závazek k jeho splnění. Výzvu si konkrétně zformuluje a napíše do sešitu (např. „Od zítřka se každý den budu sprchovat studenou vodou“ nebo „Omezím dobu u počítače na max. 30 minut denně“ atd.). Dle charakteru výzvy si může vyrobit i záznamovou tabulku na každý den. Stanovíme si na plnění výzvy konkrétní dobu, např. dva týdny. Poté se k výzvám vrátíme a společně sdílíme, jak se komu dařilo. Je vhodné, aby si svou výzvu stanovil i sám vyučující a sdílel ji spolu s žáky.

POMŮCKY:
osmisměrka vytištěná pro
každého žáka (příloha 3g)

CO BUDE DNES DOBRÉHO?

Jedním z předpokladů zdraví je vyvážená a pestrá strava. Otevřete si jídelníček z vaší školní jídelny a zamyslete se nad jídly i surovinami, ze kterých byla připravena. Je jídelníček vyvážený? Splňuje představu o zdravém jídle? Co vám tu nejvíc chutná? Je to zdravé?

OSMISMĚRKA

K zopakování pojmů k tématu zdraví se hodí i osmisměrka s tajenkou a doplňujícími otázkami.

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY

VIDEO PRO DĚTI O VYVÁŽENÉ STRAVĚ [online]. ČT edu [cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/6441-ucitelka-3-tr-vyvazena-strava>

PODVÝŽIVA [online]. Lékaři bez hranic [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/podvyziva>

ZDRAVOTNÍ PÉČE UPROSTŘED OZBROJENÉHO KONFLIKTU - BURKINA FASO [online]. Lékaři bez hranic [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=rj-_ISHmkAo

ZDRAVOTNICTVÍ SE PŘI REKONSTRUKCI HAITI ZCELA ZANEDBALO [online]. Lékaři bez hranic [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/clanek/zdravotnictvi-se-pri-rekonstrukci-haiti-zcela-zanedbalo>

HEALTH IN BANGLADESH [online]. Wikimedia Foundation [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: https://wikijii.com/wiki/Health_in_Bangladesh

HEALTHCARE SYSTEM [online]. Banglapedia - National Encyclopedia of Bangladesh [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: https://en.banglapedia.org/index.php/Healthcare_System

PROJEKT ZDRAVOTNÍ PÉČE V KENI „ITIBO“ [online]. Itibo [cit. 8. 8. 2022]. Dostupné z: <https://itibo.cz/>

GALLERY WALK TEACHING STRATEGY (VÝUKOVÁ METODA PROCHÁZKA GALERIÍ) [online]. Study.com [cit. 13. 10. 2022]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/gallery-walk-teaching-strategy.html>

CELÉ ZNĚNÍ 1. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - KONEC CHUDOBY [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/1-vymytit-chudobu-ve-vsech-jejich-formach-vsude-na-svete/>

CELÉ ZNĚNÍ 3. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/zdravi-a-kvalitni-zivot/>

CELÉ ZNĚNÍ 6. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - PITNÁ VODA A KANALIZACE [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/pitna-voda-kanalizace/>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Seznam příloh

- 3a _____ Tabulky „Najdi někoho, kdo...“
- 3b _____ Obrázky „Jak pečovat o zdraví“
- 3c _____ Komiks „Ema, Štěpán a nemoc“
- 3d _____ Puzzle k aktivitě „Zdraví jako puzzle“
- 3e _____ Pracovní listy k aktivitě „Dollar Street“
- 3f _____ Návod k práci s webovou stránkou Dollar Street pro učitele
- 3g _____ Osmisměrka

1. VARIANTA

Najdi spolužáka/spolužačku, který/která:	Jméno
Má rád/a kysané zelí.	
Má dnes k svačině nějaký druh zeleniny.	
Má dnes v lahvi na pití čistou vodu.	
Pravidelně mimo školu sportuje nebo cvičí.	
Sprchuje se studenou vodou.	

2. VARIANTA

Najdi spolužáka/spolužačku, který/která:	Jméno
Má rád/a brokolici.	
Má dnes k svačině nějaký druh ovoce.	
Chodí do školy nebo ze školy pěšky.	
Chodí rád/a do lesa.	
Nebyl/a v posledním půlroce nemocný/á.	

- Dostatečně odpočívat a spát
- Dodržovat pravidelný režim vstávání a uléhání

- Jíst méně sladkých potravin, smažených a tučných jídel, nepít slazené nápoje, úplně vynechat např. energy drinky, kofeinové nápoje
- Nepřejídat se
- Pít dostatečně (děti na 1. stupni v průměru 2 l denně)

- Trávit rozumný čas u počítače, televize či mobilu

- Dodržovat pravidla a dávat pozor při sportu a hrách (jízda na kole, skákání na trampolíně...)
- Nosit ochrannou přilbu na kolo, lyže, osvětlení a reflexní prvky v šeru a ve tmě aj.

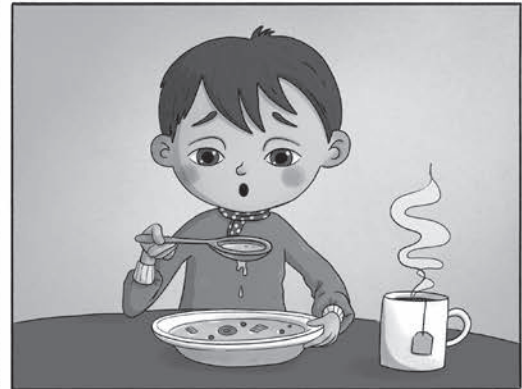
- Chodit na preventivní lékařské prohlídky
- Jsme-li nemocní, nechodit mezi ostatní
- Po nemoci se šetřit
- Při nachlazení nosit roušku nebo respirátor
- Mýt si často ruce mýdlem

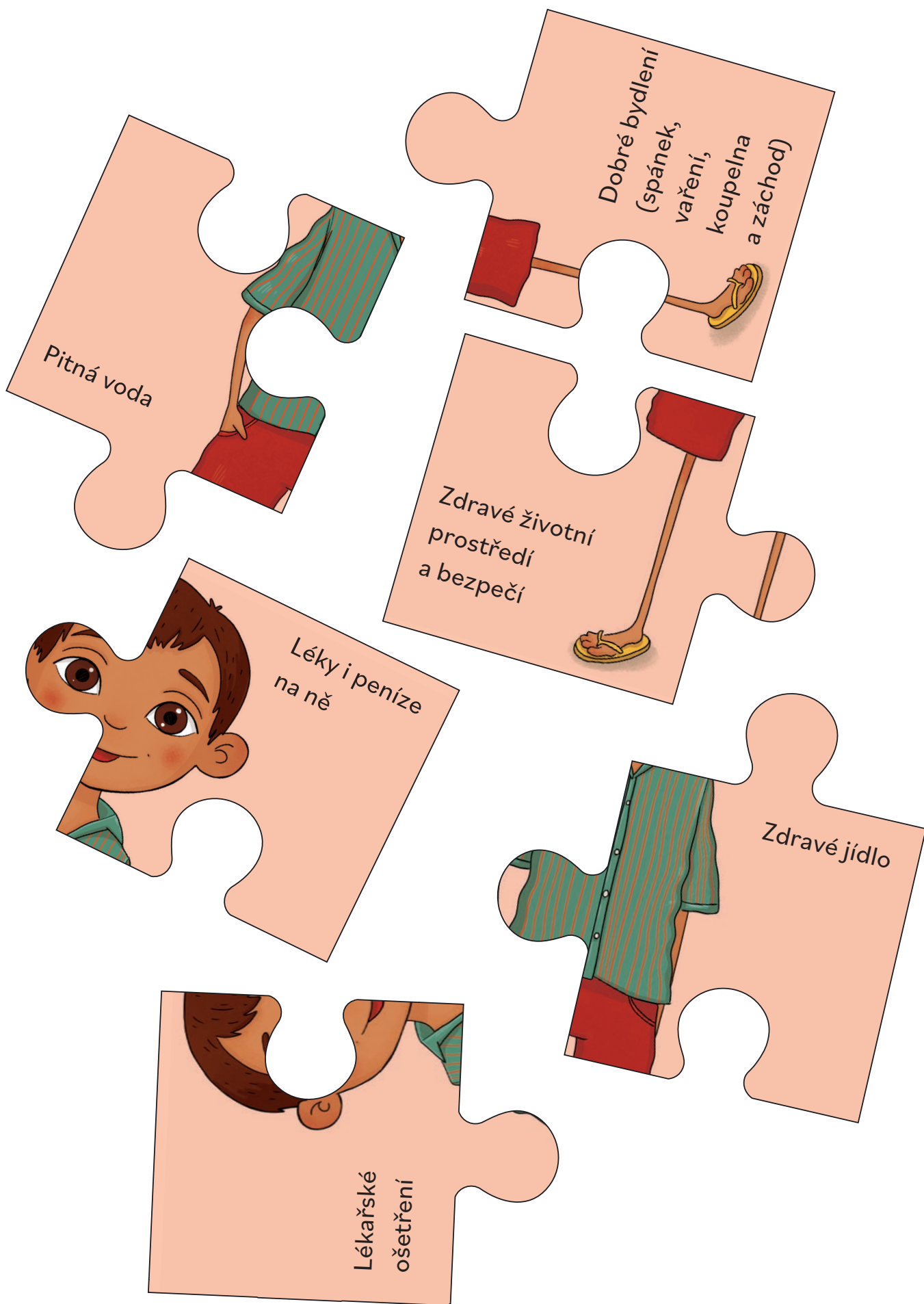

- V zimě se teple oblékat, nosit čepici a rukavice
- Převléknout se, když zmokneme, přezout si mokré boty
- V létě se chránit před sluncem

EMA, ŠTĚPÁN A NEMOC

JAK SE STONÁ V... BURKINA FASO?

Přečtěte si společně úvodní informace.

- Burkina Faso je jednou z **nejchudších** zemí světa. Leží v západní **Africe**.
- V zemi se bojuje a je tu **nebezpečno**. Už tak chudí lidé musí často opustit své domovy, pole a dobytek, který jim dával obživu, a skrývat se v divoké přírodě.
- Nemají dostatek jídla a zvláště děti jsou často **podvyživené**. Jsou pak méně odolné vůči běžným dětským **nemocem** a mohou **zemřít** i na nachlazení nebo průjem.
- Lékařů je tu velmi málo. Nemocným a zraněným pomáhají i zdravotníci z organizace Lékaři bez hranic. Ošetřují je v nemocnicích, ale jezdí i přímo za nimi.
- Lidé často chodí i za místními **šamany**.

Vyhledejte si obrázky v jednotlivých tématech současně pro Burkina Faso i Česko a odpovězte na otázky.

1. DĚTSKÁ POSTEL (*KIDS BED*)

Jak se liší běžná dětská postel v Burkina Faso od vašich vlastních postelí?

.....

.....

.....

2. ZÍSKÁNÍ VODY (*GET WATER*)

Jak se běžně získává pitná voda v Burkina Faso?

.....

.....

.....

Co se může stát, když někde není dostatek pitné vody?

.....

.....

3. TOALETY (*TOILETS*)

Jak se liší toalety v Burkina Faso a v Česku?

.....

.....

.....

4. NAPIŠTE, CO VÁS ZE ZJIŠTĚNÝCH INFORMACÍ NEJVÍCE ZAUJALO.

.....

.....

.....

JAK SE STONÁ... NA HAITI?

Přečtěte si společně úvodní informace.

- Haiti je jednou z **nejchudších** zemí světa. Leží ve **Střední Americe** na ostrově v Karibském moři.
- V roce 2010 postihlo Haiti silné **zemětřesení**. Zemřelo tu velké množství lidí a byla **zničena** i většina nemocnic.
- Poliklinik a nemocnic je na Haiti stále **málo**. Staví se nové, ale ty často nejsou v provozu, protože v nich chybí zdravotníci, léky nebo nefunguje elektřina.
- Lidé na Haiti **umírají** i na **obyčejné nemoci**, protože se často nedostanou včas k lékaři. Pacienti z venkova cestují k lékaři i celý den.
- V zemi pomáhají zdravotníci z organizace Lékaři bez hranic.

Vyhledejte si obrázky v jednotlivých tématech současně pro Haiti i Česko a odpovězte na otázky.

1. DĚTSKÁ POSTEL (KIDS BED)

Jak se liší běžná dětská postel na Haiti od vašich vlastních postelí?

.....

.....

.....

2. ZÍSKÁNÍ VODY (GET WATER)

Jak se běžně získává pitná voda na Haiti?

.....

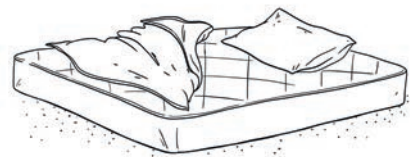
.....

.....

Co se může stát, když někde není dostatek pitné vody?

.....

.....

3. TOALETY (TOILETS)

Jak se liší toalety na Haiti a v Česku?

.....

.....

.....

4. NAPIŠTE, CO VÁS ZE ZJIŠTĚNÝCH INFORMACÍ NEJVÍCE ZAUJALO.

.....

.....

.....

JAK SE STONÁ... V BANGLADÉŠI?

Přečtěte si společně úvodní informace.

- Bangladéš je přímořský stát v jižní **Asii**. V počtu obyvatel je Bangladéš na 8. místě na světě.
- Místní zemědělství nestačí k uživení **vysokého počtu obyvatel**. Země patří k nejchudším na světě a lidé jsou často **podvyživení**.
- Zemi sužují časté záplavy, při nichž lidé přicházejí o úrodu a šíří se infekce.
- Lidé velmi často nemají k dispozici vybavení pro základní hygienu (**umyvadlo** s tekoucí vodou, **toaletu** apod.) a čistou **pitnou vodu**.
- Nemocní se léčí i **tradičními metodami** - například ajurvédou či homeopatií.

Vyhledejte si obrázky v jednotlivých tématech současně pro Bangladéš i Česko a odpovězte na otázky.

1. DĚTSKÁ POSTEL (*KIDS BED*)

Jak se liší běžná dětská postel v Bangladéši od vašich vlastních postelí?

.....

.....

.....

2. ZÍSKÁNÍ VODY (*GET WATER*)

Jak se běžně získává pitná voda v Bangladéši?

.....

.....

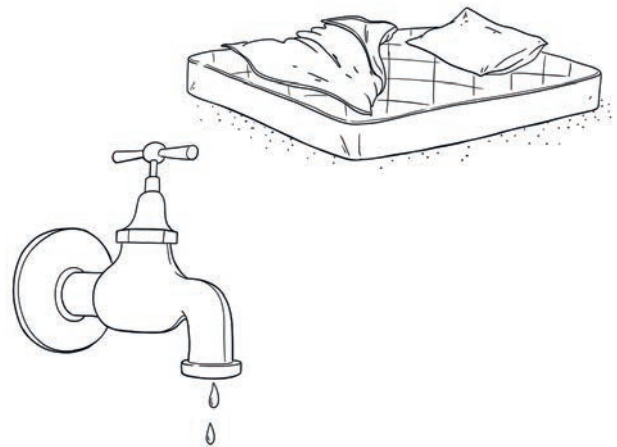
.....

Co se může stát, když někde není dostatek pitné vody?

.....

.....

.....

3. LÉKY (*MEDICATION*)

Kolik druhů léků jste napočítali v běžné lékárnice v Bangladéši a kolik v Česku?

.....

.....

.....

4. NAPIŠTE, CO VÁS ZE ZJIŠTĚNÝCH INFORMACÍ NEJVÍCE ZAUJALO.

.....

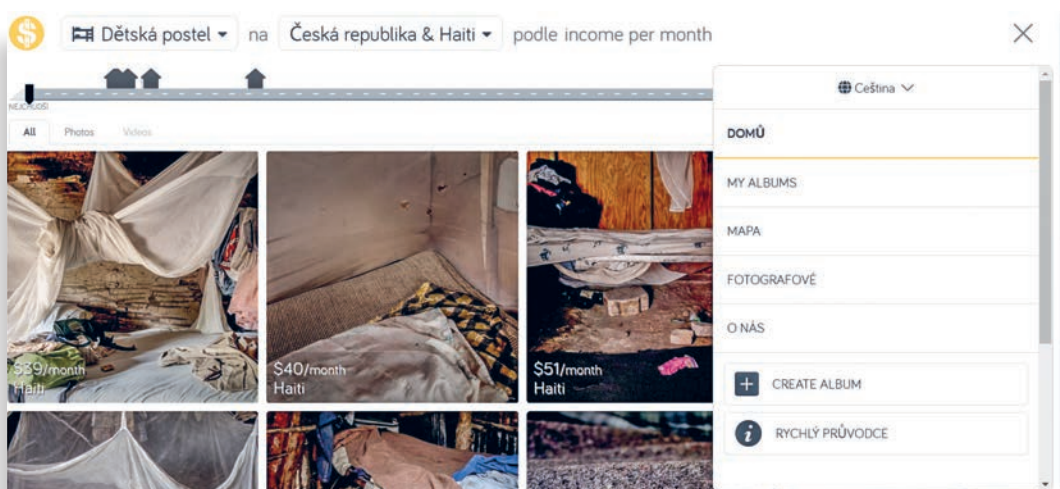
.....

.....

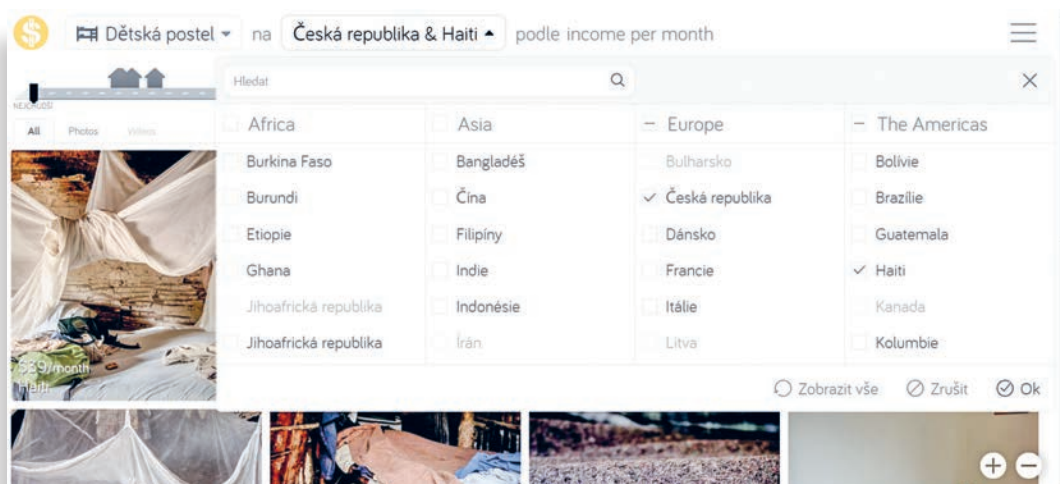
NÁVOD K PRÁCI S WEBOVOU STRÁNKOU DOLLAR STREET PRO UČITELE

3F

<https://www.gapminder.org/dollar-street>

- Jazyk si nastavíme v menu vpravo nahoře – rozklikneme tři vodorovné čárky a hned na prvním řádku zvolíme češtinu.

- V levém rohu nalezneme dvě nabídky – v první volíme téma (oblast života), ve druhé nabídce potom region. Je možné nastavit si více zemí najednou – pro snazší porovnávání zemí doporučujeme mít stále nastavenou Českou republiku. Výběr je třeba potvrdit tlačítkem „Ok“ (vpravo dole).
- Aby se nám zobrazovaly fotografie i videa, je nutné vlevo pod hlavním menu zaškrtnout záložku „All“.
- Po rozkliknutí obrázku se vpravo zobrazí i základní informace o dané rodině.

Vylušti osmisměrku. Najdi v tabulce všechna slova (mohou být ukryta ve všech osmi směrech - odtud osmisměrka). Ze zbylých písmen složíš tajenku.

A	O	Z	D	R	A	V	Í
N	L	Á	C	O	M	E	N
E	D	CH	V	O	Ř	C	Á
I	Ý	O	R	A	I	O	V
G	M	D	K	V	T	V	O
Y	L	É	K	O	A	I	K
H	L	M	Í	D	N	D	Č
U	M	Y	V	A	D	L	O

OČKOVÁNÍ, NEMOC,
VODA, UMYVADLO,
ZDRAVÍ, ZÁCHOD,
LÉKAŘ, HYGIENA,
MÝDLO, LÉK, MOR,
COVID

Tajenka:

Víš, co znamená slovo v tajence? Vysvětli ho vlastními slovy:

Uveď nějaký příklad:

Napiš, kde (v čem) ho najdeme:

Řešení osmisměrky:

A	O	Z	D	R	A	V	Í
N	L	Á	C	O	M	E	N
E	D	CH	V	O	Ř	C	Á
I	Ý	O	R	A	I	O	V
G	M	D	K	V	T	V	O
Y	L	É	K	O	A	I	K
H	L	M	Í	D	N	D	Č
U	M	Y	V	A	D	L	O

Odkud jsme přišli?

TÉMA:

Migrace

ANOTACE:

Žáci pátrají po tom, odkud pocházejí jejich předci a proč přišli do jejich současného bydliště. Zjišťují, co je to migrace a jak se týká jich samotných. Prostřednictvím práce s komiksovým příběhem a deníkem nové spolužačky se zamýšlí nad pocity člověka, který se ocitne v novém prostředí, a vymýšlí cesty, jak mu složitou situaci usnadnit.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně vysvětlí, jakým způsobem se on sám/ona sama účastní procesu migrace.

Žák/žákyně pojmenuje různé příčiny migrace.

Žák/žákyně navrhne způsoby, jak pomoci člověku (spolužákovi nebo spolužačce) v novém prostředí.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

90 min. (2 vyučovací hodiny)

VĚK: 3.-5. ročník ZŠ

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:

Člověk a jeho svět, Český jazyk a literatura

TEMATICKÉ CELKY:

Lidé kolem nás, Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

**OČEKÁVANÉ VÝSTUPY
(VYBRANÉ ČÁSTI):**

ČJS-3-2-01 Žák/žákyně projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

kompetence k učení

kompetence k řešení problémů

kompetence komunikativní

kompetence sociální a personální

kompetence občanské

UPOZORNĚNÍ:

Lekci předchází příprava žáků zadaná minimálně jeden týden předem.

4.1 EVOKACE ODKUD POCHÁZÍM? ————— 15 MIN.

Alespoň týden před danou lekcí dostanou žáci za domácí úkol, aby zjistili od rodičů a dalších příbuzných, odkud pochází jejich rodina, příbuzní (babičky, dědečkové, tety, strýcové apod.), odkud přišli na místo současného bydliště a z jakého důvodu se stěhovali.

Vyvěsíme ve třídě mapu Česka a Evropy a vyznačíme místo, kde se právě nacházíme. Podle toho, jaká místa žáci jmenují, do nich zapichujeme špendlíky, případně je označujeme magnety. Společně si mapu prohlédneme – je pravděpodobné, že se na ní objeví označené různé končiny jak v Česku, tak v Evropě, a možná i mimo ni. Co to znamená? Než jsme se usadili v místě našeho bydliště, každá z našich rodin odněkud přišla.

POMŮCKY:

mapa Česka a Evropy,
špendlíky nebo magnety

4.2 PŘÍBĚH MOJÍ RODINY ————— 20 MIN.

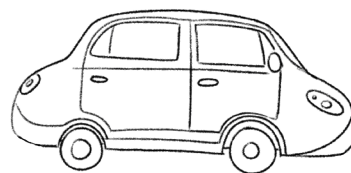
Žáci pracují ve dvojicích v lavicích. Jejich úkolem je vyprávět svému sousedovi rodinný příběh, který se jim podařilo vypátrat, s důrazem na to, z jakých důvodů se jejich předci stěhovali. Poté co se děti navzájem seznámí se svými příběhy, zeptáme se na důvody stěhování. Bylo to za prací, za studiem, za láskou, za lepším bydlením, kvůli politickým událostem, válkám či jiným okolnostem? Důvody napíšeme na tabuli a děláme u nich čárky. Vidíme, že důvody ke stěhování mohou být různé. Zamyslíme se také nad tím, co lidi motivovalo stěhovat se dobrovolně a kdy to bylo nedobrovolné. Dá se to vždy jednoznačně říci?

TIP: Baví vás práce s rodinnými příběhy? Věnujte se jim detailněji v návazné aktivitě nad rámec základní lekce.

4.3 CO ZNAMENÁ MIGRACE? — 10 MIN.

Žáci sedí v lavicích. Čteme žákům otázky a každý, kdo na právě položený dotaz může odpovědět ano, se postaví.

- Jezdíš s rodinou na chatu nebo chalupu?
- Bydlíš v jiné obci, než ve které je tvoje škola?
- Byl/a jsi v cizí zemi?
- Jezdíš za příbuznými do jiného města?
- Už jsi se někdy v životě stěhoval/a?
- Znáš nějakého cizince, který žije v Česku?
- Chtěl/a bys jednou žít v zahraničí?

Vysvětlíme si, že všechny tyto běžné činnosti, které se většiny z nás týkají, můžeme nazvat jedním cizím slovem – migrace. Tu můžeme chápat jako jakýkoliv pohyb osob z jednoho místa na druhé, a to z různých důvodů, nemusí jít nutně o změnu bydliště (stěhování). Migrace se v nějaké podobě týká každého z nás.

TIP: Migrují jen lidé? Migrace se týká i zvířat nebo rostlin. Pobídneme žáky, aby zkusili vymyslet příklady migrace ze živočišné či rostlinné říše.

PŘESTÁVKA

4.4 NOVÁ SPOLUŽAČKA ——— 30 MIN.

POMŮCKY:
komiks „Ema, Štěpán a nová spolužačka“ vytištěný do dvojic v lavicích (příloha 4a), pracovní listy „Eliščin deník“ vytištěné do čtyř skupin (příloha 4b)

Rozdáme žákům do lavic vytištěné komiksy. Po přečtení komiksu si společně shrneme, co se v příběhu odehrálo. Poté se žáků zeptáme, na co si Ema asi na konci komiksu vzpomněla. Žáci svůj tip napíšou do prázdné bubliny. Měli by přijít na to, že to bylo babiččino vyprávění. Jak asi příběh pokračoval dál? Děti mohou říkat svoje tipy. Nakonec prozradíme, že Ema se zkusila s Eliškou skamarádit. Po čase jí Eliška ukázala svůj deník, kam si psala své zážitky z nové školy.

Žáky rozdělíme do čtyř skupin. Každá skupina dostane úryvek z Eliščina deníku a přečte si ho. Pod textem vybarví počet smajlíků, který odpovídá Eliščiným pocitům v daný den, a pokusí se její pocity pojmenovat. Potom se snaží společně přijít na to, co by Elišce pomohlo, aby se cítila v novém prostředí lépe. Nakonec skupiny vymyslí, jak by celý příběh mohl dopadnout.

Po vypracování každá skupina nahlas přečte část deníku, svoje nápady a navrhovaný konec příběhu.

Na závěr aktivity se ptáme dětí:

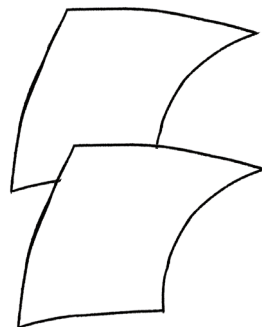
- **Ocitli jste se někdy v podobné situaci jako Eliška? (např. přestup na novou školu, tábor s neznámými dětmi nebo příchod do nového volnočasového kroužku)**
- **Jak byste popsali svoje pocity?**
- **Co vám v této situaci pomohlo?**
- **Co bylo pro Elišku v nové škole těžké?**
- **S jakými problémy by se asi navíc potýkal nový spolužák nebo spolužačka, který/á by pocházel/a z jiné země?**
- **S jakými problémy by se asi navíc potýkal nový spolužák nebo spolužačka, který/á by utíkal/a před válkou?**

4.5 REFLEXE: DOMOV ——— 15 MIN.

S žáky si společně zrekapitulujeme, čemu jsme se v dnešní lekci věnovali – připomeneme si jednotlivé aktivity. Rozdáme žákům listy papíru, které si nadepiší slovem DOMOV. Poté jim položíme otázku: „Co všechno potřebujete, abyste se někde cítili doma?“ Vše, co je napadne, mohou na papír nakreslit nebo napsat.

POMŮCKY:

list papíru pro každého žáka

Další tipy a inspirace do výuky

MŮJ DOMOV

Jedná se o rozšiřující aktivitu k reflexi. Pracujeme s obrázkem domova, který žáci v rámci reflexe vytvořili.

Společně se žáky se zamýšlíme:

- **Nakolik je naše představa domova vázána na konkrétní místo (dům, byt)?**
- **Nakolik je naše představa domova tvořena blízkými lidmi (rodinou, kamarády...), sousedy, známými místy, domácími zvířaty, oblíbenými předměty...?**
- **Pokud bychom se měli vzdát jedné věci, kterou máme na obrázku, která by to byla? Byl by i bez ní pro nás domov stále domovem?**
- **Z jakých důvodů může člověk o svůj domov přijít?**
- **Napadá vás příklad ze současného dění, kdy lidé přicházejí o své domovy?**

ODKUD POCHÁZÍM?

Jedná se o osobní projekt žáků, který rozšiřuje aktivitu 4.2 Příběh mé rodiny. Žáci zjišťují detailní informace od příbuzných, pátrají po starých fotografiích, dopisech či dokumentech a vytváří poster s příběhem své rodiny s důrazem na to, odkud a z jakých důvodů jejich předci přišli do místa současného bydliště.

CIZINCEM DOMA

Uspořádejte ve škole besedu s cizincem žijícím v Česku. Ještě před konáním besedy sdělte žákům bližší informace o člověku, který vás navštíví, a vyzvěte žáky, aby si připravili otázky, které mu budou klást.

„MULTIKULTI“ VEČÍREK

Naplánujte školní večírek pro české děti a děti z cizí země, které chodí na vaši školu nebo žijí ve vašem městě. Jaké byste uvařili jídlo, jaké prezentovali zvyky, pohádky, písně, věci, které vaši zemi charakterizují? Co by si naopak připravili žáci pocházející z jiné země? Pokud máte chuť, večírek uspořádejte a pošlete nám o tom zprávu.

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY

INKLUZIVNÍŠKOLA.CZ: INSPIRACE A PODPORA PRO PEDAGOGY PŘI PRÁCI S DĚTI S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM [online].

META [cit. 26. 9. 2022]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/>

MIGRACEONLINE.CZ: PORTÁL PRO KRITICKOU DISKUZI

O MIGRACI [online]. Multikulturní centrum Praha

[cit. 26. 9. 2022]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/>

VÝUKOVÁ METODA PANENKY S OSOBNOSTÍ (PERSONA DOLLS)

[online]. Člověk v tísni [cit. 26. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/persona-dolls>

KOMIKS BEZ HRANIC: ČESKO-UKRAJNSKÁ KOMIKSOVÁ SOUTĚŽ

[online]. ADRA [cit. 26. 9. 2022]. Dostupné z: <https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/nase-aktivity/komiksova-soutez/>

CELÉ ZNĚNÍ 16. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN - MÍR, SPRAVEDLNOST A SILNÉ INSTITUCE [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022].

Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/mir-spravedlnost-a-silne-institute/>

Projekt byl podpořen z prostředků České
rozvojové agentury v rámci Zahraniční
rozvojové spolupráce ČR.

Seznam příloh

- 4a _____ Komiks „Ema, Štěpán a nová
spolužačka“
- 4b _____ Pracovní listy „Eliščin deník“

EMA, ŠTĚPÁN A NOVÁ SPOLUŽAČKA

U EMINY BABIČKY NA PŮDĚ

FAKT SEM TVOJE
BABIČKA PŘIŠLA
ZE SLOVENSKA?
A PROČ VLASTNĚ?

KDYŽ JSEM BYLA MLADÁ, PŘIŠLA
JSEM DO ČECH ZA PRACÍ.
DOMŮ JSEM JEZDILA JEN
DVAKRÁT DO ROKA. CÍTLA JSEM
SE TU ZTRACENÁ...

NO JO, TO JEŠTĚ NEBYLY
MOBILY ANI POČÍTAČE.
DNESKA BY SIS MOHLA
S RODINOU DENNĚ VOLAT
PŘES SKYPE!

ALE PAK JSEM
POZNALA DOBRŮU
KAMARÁDKU A DÍKY
NÍ I DĚDEČKA. TEĎ
UŽ JSEM DOMA
TADY...

U EMY VE TŘÍDĚ PO PRÁZDNINÁCH

DO TŘÍDY PŘIŠLA NOVÁ SPOLUŽAČKA ELIŠKA.

ELIŠKA JE NESMĚLÁ A MÁ PROBLÉM NAJÍT SI KAMARÁDY.
NA CO SI VZPOMENE EMA?

Čtvrtek 1. září

Dneska v noci jsem skoro nespala. Byla jsem zvědavá na nový spolužáky, ale zároveň jsem se hrůzně bála, jak tam zapadnu.

Najdu si tam kamarády? S kým budu sedět v lavici? A jakou budeme mít učitelku?

Učitelka je nakonec super, snažila se mi všechno vysvětlit, ale neměla moc času. Spolužáci si mě moc nevšimli. Byla jen jedna hodina a pak se šlo domů. Celej zbytek dne jsem si aspoň mohla kreslit.

1. Jak se v tento den Eliška cítila? Vybarvěte počet smajlíků, který podle vás odpovídá jejím pocitům.

2. Pojmenujte Eliščinu pocity:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vymyslete, jak by Eliščin příběh mohl dopadnout:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Jak se v tento den Eliška cítila?
Vybarvěte počet smajlíků, který
podle vás odpovídá jejím pocitům.

2. Pojmenujte Eliščinu pocity:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vymyslete, jak by Eliščin příběh mohl dopadnout:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pondělí 5. září

Všechno je tu pro mě nové.
U nás ve staré škole třeba
nebyly v jídelně čipy. Když jsem
šla na oběd poprvé, nevěděla
jsem, jak to funguje. Snažila
jsem se to odkoukat, ale stejně
se mi s čipem nepodařilo
pípnout, zdržovala jsem frontu,
někdo se smál a mně bylo trapně.
Chystám se všechny ty trapasy
nakreslit do komiksu :-D

Čtvrtek 8. září

Tak už jsem tu týden a pořád jsem si nenašla žádnou kámošku. Nejhorší jsou přestávky, všichni se spolu baví a já si připadám fakt divně. Občas si s někým něco řeknu, ale to je tak všechno, domů ze školy chodím sama. Ve třídě je pár holek, který mi přijdou fajn, třeba Verča, Tereza nebo Ema, ale většinou se baví jen spolu. Ach jo, chybí mi tu Katka. Tak jí aspoň zavolám...

1. Jak se v tento den Eliška cítila?
Vybarvěte počet smajlíků, který podle vás odpovídá jejím pocitům.

2. Pojmenujte Eliščinu pocity:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vymyslete, jak by Eliščin příběh mohl dopadnout:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Jak se v tento den Eliška cítila?
Vybarvěte počet smajlíků, který
podle vás odpovídá jejím pocitům.

2. Pojmenujte Eliščinu pocity:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vymyslete, jak by Eliščin příběh mohl dopadnout:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Úterý 13. září

Miluju výtvarku. A nesnáším
tělák! Nejhorší je, když máme
vytvořit dvojice. Nerada se
vnucuju, tak většinou zůstanu
sama poslední a musím k někomu
do trojice.

Včera se mi navíc ztratily boty
na tělocvik a musela jsem cvičit
v bačkorách. Až pak mi jedna holka
ze třídy řekla, že je ve škole
krabice se ztrátami a nálezy.
A ejhle, boty byly tam. Tak aspoň
něco... ;-)

5.

Sen o novém mobilu

TÉMA:

Udržitelný rozvoj, čerpání zdrojů

ANOTACE:

Žáci se díky komiksu seznamují s příběhem vrstevníka Štěpána, který touží po novém mobilu. Zamýšlejí se nad tím, z jakých druhů materiálů se mobil skládá. Zjišťují, kde se tento materiál bere, jak vypadá životní cyklus mobilního telefonu od jeho výroby až po likvidaci a jaké má dopady na životní prostředí a zdraví lidí. V rámci pohybové hry žáci některé procesy zažívají na vlastní kůži. Nakonec přemýšlí, jak mohou používat mobilní telefon co nejvíce udržitelně.

CÍLE LEKCE: Žák/žákyně stručně popíše základní body životního cyklu mobilního telefonu od těžby potřebných surovin po jeho likvidaci.

Žák/žákyně navrhne možnosti odpovědného a udržitelného přístupu k užívání mobilního telefonu.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

90 min. (2 vyučovací hodiny)

VĚK: 3.–5. ročník ZŠ

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:

Člověk a jeho svět, Český jazyk a literatura

TEMATICKÝ CELEK:

Rozmanitost přírody, Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Environmentální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

(VYBRANÉ ČÁSTI):

ČJS-5-4-01 Žák/žákyně objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka.

ČJS-5-4-05 Žák/žákyně zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské

UPOZORNĚNÍ: Pohybovou hru „Sen o novém mobilu“ je třeba realizovat v prostoru vhodném k umístění šesti různých stanovišť s úkoly – např. v tělocvičně a/nebo v širších prostorách školy a jejím okolí (např. na školní zahradě). Lekci je možné propojit např. s výukou tělesné výchovy.

5.1 EVOKACE: EMA, ŠTĚPÁN A NOVÝ MOBIL — 15 MIN.

Rozdáme žákům do dvojic v lavicích vytištěné komiksy a vyzveme je, aby si komiks přečetli.

Po přečtení příběhu se žáků zeptáme, zda někdy zažili situaci, která by byla podobná některé situaci v komiksu. Zajímají nás veškeré asociace dětí (např. někdo také touží po novém mobilu, někdo přepočítává úspory, aby si mohl něco koupit, jiný už někdy vymýšlel, jak vydělat peníze, i když ještě nemůže na brigádu, další již někde zachytil informaci o získávání surovin k výrobě elektroniky...). Poté se žáků zeptáme na odpověď na otázku v posledním políčku komiksu. Jak souvisí Štěpánův sen s novým mobilem? Jaké výjevy jsme v komiksovém snu viděli a proč?

Vyndáme svůj mobilní telefon; děti, které již svůj mobil mají, jej mohou vyndat také. Telefon si důkladně prohlédneme a snažíme se pojmenovat, z jakých součástí se skládá.

Mobilní telefon je tvořen několika komponenty, je to např. kryt, klávesnice, baterie. Z použitých materiálů jistě bez problémů určíme plast a sklo. Ale je to vše? Pro výrobu komponent mobilního telefonu jsou zapotřebí různé suroviny, které se těží po celém světě. Celkově pro výrobu mobilního telefonu těchto surovin potřebujeme okolo 60!

V následující prezentaci si stručně vysvětlíme, jak vypadá životní cyklus mobilu od těžby potřebných surovin až po jeho likvidaci, když doslouží.

POMŮCKY:

vytištěný komiks „Ema, Štěpán a nový mobil“ do dvojic (příloha 5a), mobilní telefon

5.2 PREZENTACE „ŽIVOT MOBILU“ — 10 MIN.

V prezentaci se budeme věnovat životnímu cyklu mobilního telefonu. Nad jednotlivými slidy můžeme s dětmi diskutovat a ptát se, zda už se s nějakou takovou informací setkaly. Žáci mohou země, které se v prezentaci objeví, hledat na mapě světa a sledovat, jak dlouhou cestu suroviny a součástky potřebné k výrobě mobilu urazí a kam se mobil dostane, když doslouží.

POMŮCKY:

prezentace „Život mobilu“ (příloha 5b), počítač, projektor, mapa světa

Prezentace záměrně nezabíhá do podrobností. Účelem prezentace i celé lekce není seznámit se dopodrobna s procesem výroby mobilního telefonu. Záměrem je především nastínit, jaký má jeho výroba a likvidace dopad na životní prostředí a zdraví obyvatel v různých částech světa.

5.3 SEN O NOVÉM MOBILU — 45 MIN.

POMŮCKY:

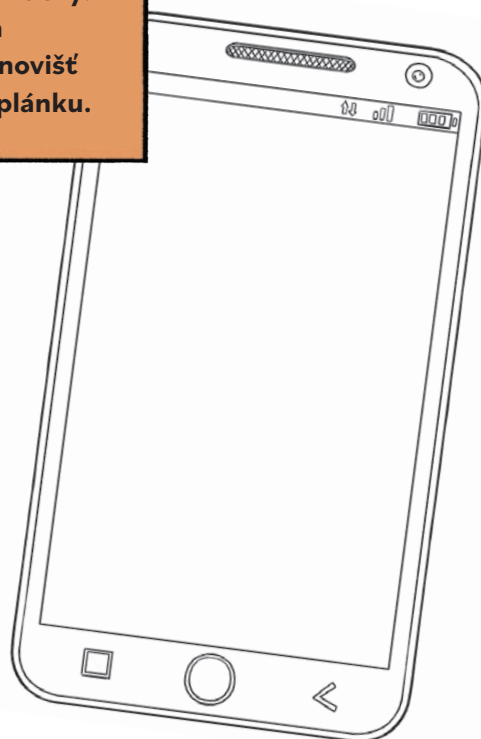
vlastní plánek stanovišť nakreslený na velkém archu papíru (popř. na tabuli), psací potřeby, kartičky s úkoly na jednotlivá stanoviště (příloha 5c), švihadla, menší kameny, větší kameny nebo cihly, šátky, PETlahve s vodou, provázky nebo krepový papír, lavor s vodou, červené potravinářské barvivo, malé kuchyňské sítko, lepidla, vytištěné a rozstříhané obrázky goril a slonů, vytištěné, rozstříhané a zalamované obrázky ryb, vytištěné a rozstříhané obrázky stromů, vytištěná čtvercová síť (vše příloha 5c)

Ve hře „Sen o novém mobilu“ se žáci ocitnou ve Štěpánově snu z komiksu a na vlastní kůži si vyzkouší různé role v situacích, které provází získávání vybraných surovin pro výrobu mobilního telefonu. Rozdělíme žáky do dvojic, pokud je jich lichý počet, může být i jedna trojice.

Každé skupině přidělíme písmeno H, nebo písmeno O. Skupiny s písmenem H se stanou horníky a budou plnit úkoly na stanovištích 1, 2 a 3. Skupiny s písmenem O se stanou ochranáři a budou plnit úkoly na stanovištích 4, 5 a 6.

Skupiny vždy vyběhají z centrálního stanoviště, kde je umístěn plánek jednotlivých stanovišť. Na stanovišti si přečtou zadání a splní úkol. Po splnění úkolu se skupiny vrací na centrální stanoviště, podepíší se na plánek k příslušnému stanovišti na důkaz jeho splnění a běží na stanoviště další.

TIP: Jednotlivá stanoviště je třeba připravit před začátkem hodiny. Na každém stanovišti musí být umístěna kartička se vstupní informací a zadáním úkolu a nachystané potřebné pomůcky. Poté je třeba umístění stanovišť zakreslit do plánu.

POPIS JEDNOTLIVÝCH STANOVIŠŤ:

kov potřebný pro výrobu mobilu	role	úkol	informace pro učitele	pomůcky
1. HLINÍK	Horníci	Výroba hliníku z rudy zvané bauxit je obrovsky energeticky náročná. ÚKOL: Musíte získat energii potřebnou na výrobu hliníku – jeden z vás přeskóčí 25x přes švihadlo, druhý udělá 25 dřepů.	Výroba hliníku z rudy zvané bauxit spotřebuje v porovnání s výrobou ostatních kovů nejvíce energie. Těží se v povrchových dolech, čímž dochází zejména v tropech k rozsáhlému ničení pralesů.	švihadla
2. KOLTAN	Horníci	Koltan se těží v hlubokých dolech bez denního světla, kde lidé tráví v kuse i několik dní. ÚKOL: Jeden z vás si zaváže oči. Jeho úkolem je pomocí slovní navigace druhého posbírat všechny kamínky koltanu na vytyčené trase. Po sesbírání vraťte kamínky zpět na trasu pro další skupinu!	Koltan se těží v hlubokých dolech bez denního světla, kde lidé tráví v kuse i několik dní.	kamínky, šátek, provázky nebo krepový papír na označení začátku a konce trasy
3. ZLATO	Horníci	Na vytěžení jednoho gramu zlata je potřeba zhruba jedna tuna zlatonosné rudy. Kromě toho je spotřebováváno velké množství vody. ÚKOL: Nanoste z dolu na povrch všechny kameny (zlatonosná ruda) a PETlahve naplněné vodou, abyste získali kousek zlata tak nepatrný, že bude sotva vidět pouhým okem.	Na vytěžení jednoho gramu zlata je potřeba zhruba jedna tuna zlatonosné rudy. Kromě toho je spotřebováváno velké množství vody. Při louhování zlata se navíc používá jedovatá rtuť nebo kyanid, jejichž časté úniky způsobují masivní úhyn živočichů a poškození říčních ekosystémů.	větší kameny nebo cihly (celkem o váze cca 10 kg), PET lahve s vodou; stanoviště umístíme nejlépe na schodišti nebo v kopci
4. KOBALT	Ochranáři	Kvůli těžbě kobaltu, který se používá v bateriích do mobilů, v Kongu hynou zvířata – především gorily a sloni. Maso z pralesa je totiž hlavní obživou horníků pracujících v dolech. ÚKOL: Zachraňte slony a gorily! Posbírejte v jedné polovině pralesa všechna zvířata na kartičkách a schovejte je před pytláky do bezpečí záchranné stanice (na území za provázkem). Nosit je lze jen po jednom, protože jsou velice těžcí.	Kvůli těžbě kobaltu, který se používá v bateriích do mobilů, v Kongu hynou zvířata – především gorily a sloni. Maso z pralesa je totiž hlavní obživou horníků pracujících v dolech. Těžbou je navíc ničeno jejich přirozené prostředí. Těžba zasahuje i do národních parků. Gorily i sloni jsou ohrožení vyhynutím. V dolech často pracují i děti.	obrázky slonů a goril, krepový papír nebo provázek na oddělení pole (druhá polovina pole je vždy záchranná stanice – poloviny se mohou střídat a kartičky tak není nutné pro další skupinu vracet)

5. NIKL	Ochrana	<p>Produktem získávání niklu je také jedovatý kyanid, který ve formě „červeného kalu“ uniká do řek a zabíjí ryby a další živočichy.</p> <p>ÚKOL: Zachraňte ryby plovoucí v červeném kalu tak, že je vylovíte sítkem, aniž byste se přitom dotkli znečištěné vody. Po vylovení ryby opět vraťte do vody pro další skupinu!</p>	<p>Produktem získávání niklu je také jedovatý kyanid, který ve formě „červeného kalu“ uniká do povrchových vod a zabíjí ryby a další živočichy i rostliny. Výroba niklu navíc znečišťuje ovzduší především oxidem siřičitým.</p>	<p>lavor s červenou vodou (potravinářské barvivo), sítka, zalaminované obrázky ryb</p>
6. CÍN	Ochrana	<p>Krajina ve vnitrozemí indonéskeho ostrova Bangka je zničena intenzivní těžbou cínu.</p> <p>ÚKOL: Pomozte obnovit vnitrozemí indonéskeho ostrova zničené povrchovou těžbou cínu a vysázejte v krajině nový les. Posbírejte v prostoru příslušný počet kartiček s obrázkem stromu a vlepťe je do připravené čtvercové sítě.</p>	<p>Krajina ve vnitrozemí indonéskeho ostrova Bangka je zničena intenzivní těžbou cínu. Nachází se zde opuštěné povrchové doly a těžební jámy. Krajinu je třeba rekultivovat vysazením lesů, obnova však postupuje velmi pomalu.</p>	<p>čtvercová síť, lepidla, kartičky se stromy (v takovém počtu, aby zbyly na všechny skupiny; počet kartiček, který mají jednotlivé skupiny nalézt a nalepťt, je třeba specifikovat podle skutečného počtu ochrannářských skupin)</p>

Skupinka, které se podaří splnit všechna stanoviště nejdříve, bude mít z „výhry“ jistě radost. Ale místo toho, abychom vítěze oslavovali, je v žertu pobídeme, aby běhali znovu od začátku... Proč? Mobily velmi rychle zastarají a jsou třeba suroviny na nové a nové...

Až uplyne předem určený časový limit (doporučujeme max. 25 minut), hru ukončíme a přejdeme k reflexi.

Reflexe hry: Sedneme si s žáky do kruhu. Nejprve je vyzveme, aby ukázali svou náladu pomocí svého palce. Kdo chce, může k tomu říci, co způsobuje jeho momentální rozpoložení.

Poté pokládáme následující otázky a snažíme se motivovat žáky ke sdílení. Zážitky ze hry je vhodné propojit i s informacemi z předešlé prezentace.

- Jak vám sedla role horníka/ochranáře? Vybrali byste si roli raději sami?
- Jak se vám spolupracovalo ve dvojicích?
- Jak složité pro vás bylo plnění úkolů?
- Napadlo vás v průběhu hry něco podobného jako „Taková dřina...“?
- Co se vám na hře líbilo/nelíbilo?
- Pokud chceme vyrobit nový mobilní telefon, co k tomu potřebujeme?
- Jaký má získávání kovů pro výrobu mobilních telefonů vliv na životní prostředí a obyvatele v různých částech světa?
- Jakou nejdůležitější informaci si ze hry odnášíte?

5.4 NÁVRH ŘEŠENÍ ————— 15 MIN.

Zeptáme se žáků, proč se vlastně mobilní telefony vyrábějí. K jakým účelům lidé mobilní telefon potřebují? K čemu je jim užitečný?

Dokázali bychom si představit život bez něj?

Takový život by byl určitě velmi komplikovaný; mobil se dnes stává prakticky nezbytností.

Pojďme se společně s dětmi zamyslet, jestli vidíme nějaké řešení problémů, které výroba mobilních telefonů způsobuje. Co můžeme my jako uživatelé mobilů udělat pro to, aby dopady jejich výroby a likvidace byly co nejmenší? Pokud by se děti ocitly v kůži Štěpána, který se právě probudil z podivného snu, jak by se zachovaly?

Rozdělíme žáky do skupin po 3-4 a vyzveme je, aby zkusili vymyslet a sepsat 5 doporučení týkajících se našeho osobního přístupu k mobilnímu telefonu, jež by mohly přispět k řešení problémů, které výroba a likvidace mobilních zařízení způsobují.

POMŮCKY:

velký papír (alespoň formátu A3), fixy

TIP: Pokud některé věci ze seznamu již děti praktikují, mohou je v seznamu barevně zvýraznit a my je za to můžeme slovně ocenit.

Příklady doporučení:

- Chovat se k mobilu tak, aby nám dlouho vydržel (dobré pouzdro nebo kryt, šetrné zacházení, správný způsob nabíjení pro dlouhou životnost baterie – nepřebíjet ani nenechávat mobil zcela vybit).
- Nevyměňovat telefon za nový, pokud ten starý ještě slouží.
- Rozbitý mobil si nechat opravit, popř. pořídit novou jen rozbitou součástku (např. displej).
- Pokud je třeba zvýšit kapacitu paměti, lze dokoupit pouze paměťovou kartu.
- Objeví-li se na trhu nový model telefonu, zvažovat nákup s ohledem na to, co od telefonu skutečně potřebují. Při výběru zohlednit i vlastnosti, jako je životnost nebo opravitelnost.
- Mobil je možné pořídit i z druhé ruky.
- Přemýšlet, co udělám se starým mobilem, pokud si koupím nový (najít pro něj další využití, předat k recyklaci...).

Nakonec sestavíme z navržených bodů společný třídní seznam nápadů, který sepíšeme na velký papír a vyvěsíme na nástěnku, abychom se k němu mohli vrátit a po nějaké době společně vyhodnotit, jak se nám jednotlivé body dařilo dodržet.

A nezapomínejme – nejde jen o mobily, ale i o další spotřební elektroniku jako notebooky, tablety, herní zařízení nebo televize, jejichž příběh je velice podobný.

Seznam nápadů můžeme doplnit o následující úspěšné projekty jako příklady dobré praxe:

- **Fairphone** – nizozemský projekt telefonů vyrobených za férových podmínek od těžby surovin až po výrobu a prodej.
- **Remobil** – český neziskový projekt sběru nepotřebných mobilních telefonů a jejich šetrné recyklace.

5.5 REFLEXE ————— 5 MIN.

Na tabuli napíšeme větu: **VÝROBA MOBILU JE...**

Každý žák si větu opíše do sešitu a podle své vlastní úvahy ji doplní. Může k tomu dodat, jakou konkrétní inspiraci do svého vlastního života si z hodiny odnáší. Kdo chce, může se o své dojmy podělit nahlas s ostatními.

Další tipy a inspirace do výuky

FOTOKOMIKS

Děti ve skupinách tvoří vlastní autorský fotokomiks na téma **Příběh mobilu**, který mohou pojmut, jakkoli je napadne. Děti pro jeho účely nafotí fotografie (v kostýmech, s rekvizitami...), které poté vytiskneme na barevné tiskárně. Děti je vystříhnou, nalepí na velké čtvrtky a zpracují do komiksu (dolepí nebo dopíší bubliny s textem). Komiksy vystavíme a jednotlivým skupinám necháme prostor na jejich představení. Poté je můžeme vyvěsit i na nástěnku na chodbě školy pro širší publikum.

PROJEKT: ODKUD JE MŮJ MOBILNÍ TELEFON

TIP: Projekt může mít i 3D rozměr - místo klasického papíru je možné využít krabici od bot, do které lze vkládat i různé předměty.

Skupiny či jednotlivci pracují na projektu na téma **Odkud je můj mobilní telefon** (z čeho všeho se mobil skládá a odkud tyto materiály pochází). Práce může mít formu posteru či koláže. Žáci mohou vyhledávat informace na internetu i v knihovně, vystříhovat obrázky i mapky z různých časopisů doplněné o stručný text i vlastní kresby.

ŠKOLNÍ SBÍRKA VYSLOUŽILÝCH MOBILŮ

Snad každý z nás má v šuplíku nějaký nepoužívaný telefon. Uspořádejte ve škole – mezi dětmi, rodiči i učiteli – sběr starých, vysloužilých mobilních telefonů! Můžete je odevzdat k šetrné recyklaci např. prostřednictvím projektu Remobil, kde vám poskytnou informační letáky a zapůjčí sběrný box na staré telefony, které si po skončení sbírky i sami odvezou. K propagaci sbírky můžete využít žáky vytvořené fotokomiksy či postery z předchozích aktivit.

Díky recyklaci mobilů dochází k opětovnému využití surovin. To ve výsledku znamená významné úspory vody, snížení produkce toxických odpadů a uhlíkové stopy. V rámci recyklace jsou odborně odstraněny nebezpečné látky (arsen, kadmium, rtuť aj.) a využitelné suroviny (železo, měď, hliník, nikl, zlato, stříbro aj.) lze znovu využít v nových výrobcích.

Více informací najdete zde: <https://remobil.cz/urceni-projektu/>

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY

DR KONGO - ZEMĚ, KDE SE RODÍ POČÍTAČE [online].

Afrikaonline.cz [cit. 13. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.afrikaonline.cz/dr-kongo-zeme-kde-se-rodí-pocitace/>

SKRYTÉ DOPADY MOBILNÍCH TELEFONŮ NA ŽIVOTNÍ

PROSTŘEDÍ [online]. Greenpeace [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/14180/skryte-dopady-mobilnich-telefonu-na-zivotni-prostredi/>

ODVRÁCENOU TVÁŘÍ APPLE PRODUKTŮ JE DĚTSKÁ PRÁCE

A VÁLKA V KONGU [online]. Appliště.cz [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.appliste.cz/odvracenou-tvari-apple-produktu-je-detska-prace-valka-v-kongu/>

DRK: DĚTSKÁ PRÁCE ZA CHYTRÝMI TELEFONY A BATERIEMI DO ELEKTROMOBILŮ [online]. Amnesty International [cit. 15. 9. 2022].

Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/2811/drk-detska-prace-za-chytrymi-telefony-a-bateriemi-do-elektromobilu>

PYTLÁCTVÍ? GORILY V DR KONGO HYNOU KVŮLI TĚŽBĚ NEROSTŮ

[online]. Ekolist.cz [cit. 11. 9. 2022]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/zpravy-zd/pytlactvi-gorily-v-dr-kongo-hynou-kvuli-tezbe-nerostu>

Klenovská, Hana a kol. **MOBIL - CO NEVYČTEME Z DISPLEJE.**

MANUÁL VÝUKOVÉHO PROGRAMU NA TÉMA GLOBÁLNÍ

PROBLÉMY. Brno: Lipka, 2013.

Polák, Miloš. **MOBILNÍ TELEFONY A JEJICH DOPAD NA ŽIVOTNÍ**

PROSTŘEDÍ [online]. Remobil [cit. 13. 9. 2022]. Dostupné z:

https://remobil.cz/wp-content/uploads/2021/01/Elektronicka_prirucka_ucitele_final.pdf

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

FAIRPHONE – STORY [online]. Fairphone.com [cit. 10. 9. 2022].

Dostupné z: <https://www.fairphone.com/en/story/>

PROJEKT REMOBIL [online]. Remobil [cit. 15. 10. 2022]. Dostupné

z: https://www.youtube.com/watch?v=2jS_EaEZhqk

KREV V MOBILECH – AUDIOVIZUÁLNÍ LEKCE [online]. Jeden svět

na školách [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: [https://www.jsns.cz/](https://www.jsns.cz/lekce/15537-krev-v-mobilech)

[lekce/15537-krev-v-mobilech](https://www.jsns.cz/lekce/15537-krev-v-mobilech)

PŘÍBĚH VĚCÍ [online]. NaZemi [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=i1HRbDrWAX4>

CELÉ ZNĚNÍ 8. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN – DŮSTOJNÁ

PRÁCE A EKONOMICKÝ RŮST [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022].

Dostupné z: [https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/dustojna-prace-a-ekonomicky-rust/)

[rozvoje-sdgs/dustojna-prace-a-ekonomicky-rust/](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/dustojna-prace-a-ekonomicky-rust/)

CELÉ ZNĚNÍ 12. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN

- ODPOVĚDNÁ VÝROBA A SPOTŘEBA [online]. OSN

[cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: [https://osn.cz/osn/hlavni-temata/](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/odpovedna-vyroba-a-spotreba/)

[cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/odpovedna-vyroba-a-spotreba/](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/odpovedna-vyroba-a-spotreba/)

CELÉ ZNĚNÍ 15. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN – ŽIVOT NA

SOUŠÍ [online]. OSN [cit. 28. 8. 2022]. Dostupné z: [https://osn.cz/](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/zivot-na-sousi/)

[osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/zivot-na-sousi/](https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/zivot-na-sousi/)

Seznam příloh

- 5a _____ Komiks „Ema, Štěpán a nový mobil“
5b _____ Prezentace „Život mobilu“
5c _____ Materiály ke hře „Sen o novém mobilu“

EMA, ŠTĚPÁN A NOVÝ MOBIL

Život mobilu

Mobilní telefon v sobě obsahuje několik desítek různých kovů (zlato, nikl, stříbro, platina, měď, chrom, cín...), které se těží po celém světě, často v chudých zemích.

Součástí mobilů jsou také mikročipy, k jejichž výrobě je potřeba surovina, která se nazývá koltan. Koltan se dobývá hluboko pod zemí a v těžkých podmínkách. V africkém Kongu v dolech pracují i malé děti.

Kvůli těžbě koltanu a dalších surovin hynou divoká zvířata – zejména gorily a sloni.

Kácí se pralesy a těžba surovin i výroba kovů znečišťují životní prostředí.

Než se vyrobí mobilní telefon, potřebné suroviny a součástky se pořádně projedou po světě...

- anténa může být vyrobena v Hongkongu
- základová deska v Malajsii
- baterie v Číně
- čipy v Japonsku
- displej v Jižní Koreji
- klávesnice na Tchaj-wanu
- telefony jsou sestavovány hlavně v Číně, ale i v Indii, Brazílii...

Hotové telefony pak opět cestují po celém světě k zákazníkům.

Takto vypadá jedna z továren na výrobu mobilních telefonů

Lidé si stále kupují nové telefony. Co se ale stane s těmi vysloužilými?

Většina starých telefonů a další elektroniky končí na skládkách v chudých zemích – třeba na největším světovém pohřebišti elektroniky v africké Ghaně. Uvolňují se z nich jedovaté látky a zamožují okolí. Někteří lidé tu proto vážně onemocní.

Věděli jste, že životnost mobilního telefonu je ve vyspělých zemích kratší než dva roky?

Prezentace „Život mobilu“

v MS PowerPoint je ke stažení zde:

<https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/materialy-pro-zakladni-skoly/>.

KARTIČKY S POPISEM ÚKOLŮ NA JEDNOTLIVÁ STANOVIŠTĚ

1. HLINÍK – Horníci

Výroba hliníku z rudy zvané bauxit je obrovsky energeticky náročná.

ÚKOL: Musíte získat energii potřebnou na výrobu hliníku – jeden z vás přeskočí 25x přes švihadlo, druhý udělá 25 dřepů.

2. KOLTAN – Horníci

Koltan se těží v hlubokých dolech bez denního světla, kde lidé tráví v kuse i několik dní.

ÚKOL: Jeden z vás si zaváže oči. Jeho úkolem je pomocí slovní navigace druhého posbírat všechny kamínky koltanu na vytyčené trase. Po sesbírání vraťte kamínky zpět na trasu pro další skupinu!

3. ZLATO – Horníci

Na vytěžení jednoho gramu zlata je potřeba zhruba jedna tuna zlatonosné rudy. Kromě toho je spotřebováváno velké množství vody.

ÚKOL: Nanoste z dolu na povrch všechny kameny (zlatonosná ruda) a PETlahve naplněné vodou, abyste získali kousek zlata tak nepatrný, že bude sotva vidět pouhým okem.

4. KOBALT – Ochránáři

Kvůli těžbě kobaltu, který se používá v bateriích do mobilů, v Kongu hynou zvířata – především gorily a sloni. Maso z pralesa je totiž hlavní obživou horníků pracujících v dolech.

ÚKOL: Zachraňte slony a gorily! Posbírejte v jedné polovině pralesa všechna zvířata na kartičkách a schovejte je před pytláky do bezpečí záchranné stanice (na území za provázkem). Nosit je lze jen po jednom, protože jsou velice těžcí.

5. NIKL – Ochránáři

Produktem získávání niklu je také jedovatý kyanid, který ve formě „červeného kalu“ uniká do řek a zabíjí ryby a další živočichy.

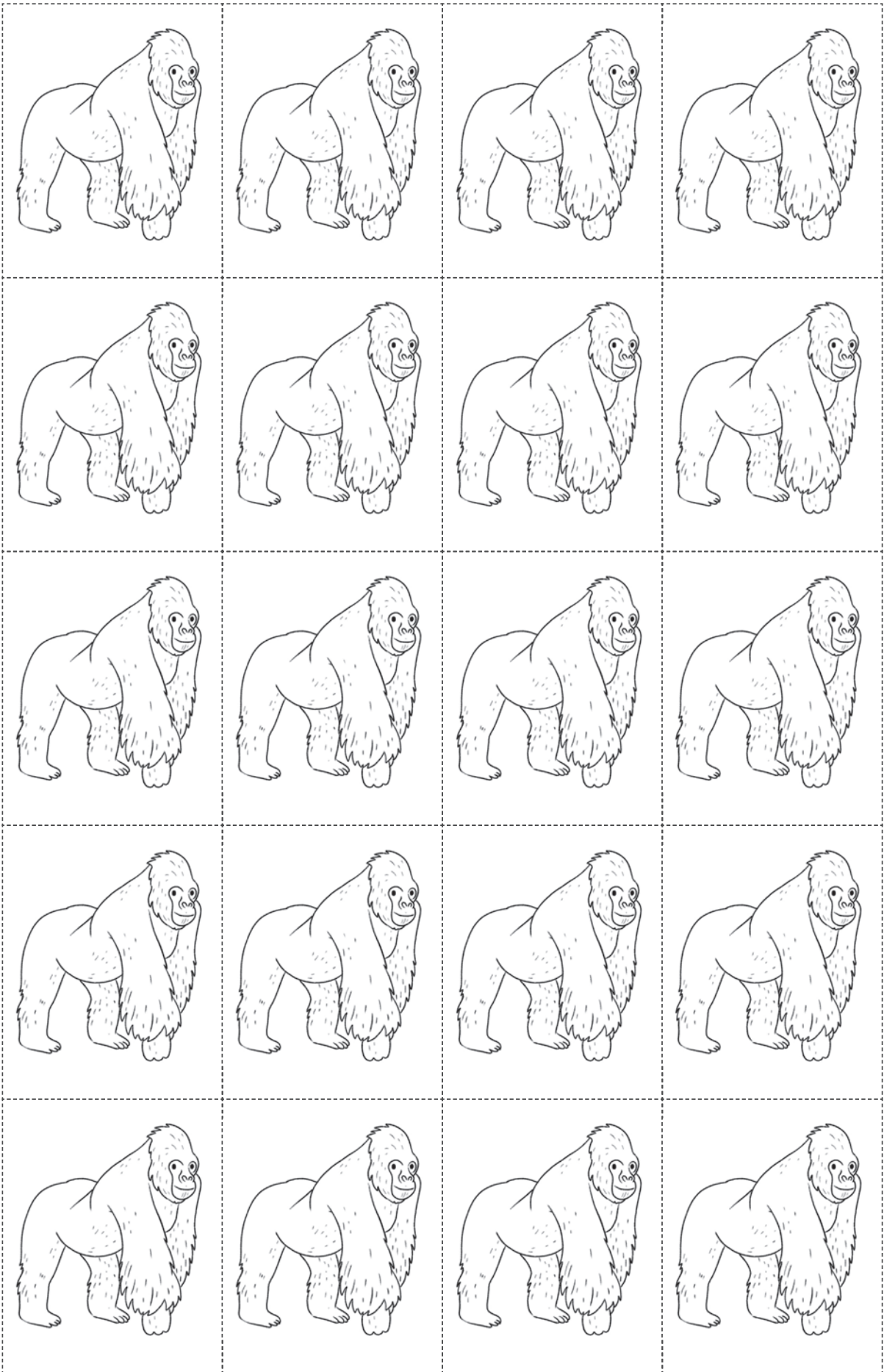
ÚKOL: Zachraňte ryby plovoucí v červeném kalu tak, že je vylovíte sítkem, aniž byste se přitom dotkli znečištěné vody. Po vylovení ryby opět vraťte do vody pro další skupinu!

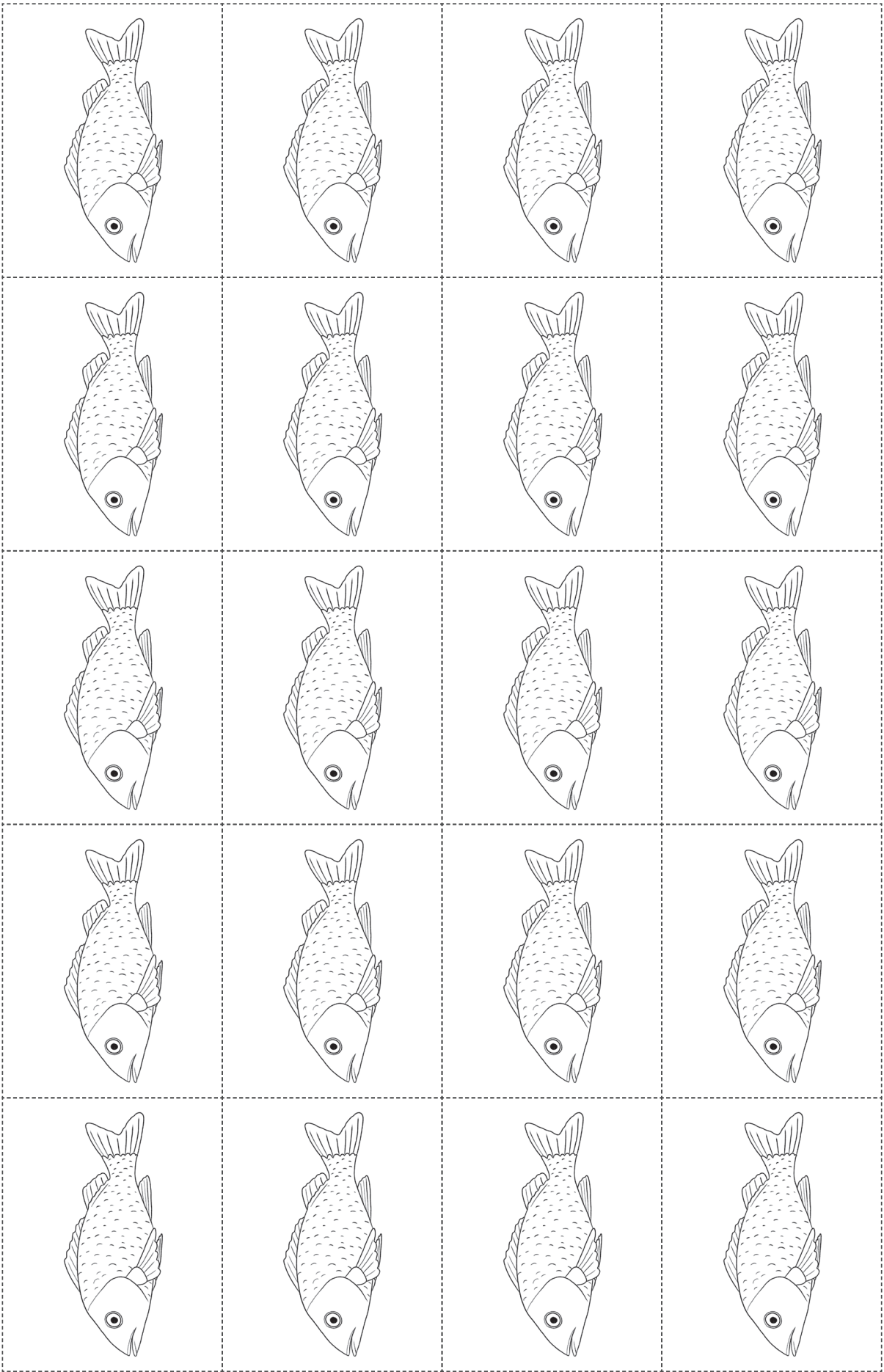
6. CÍN – Ochránáři

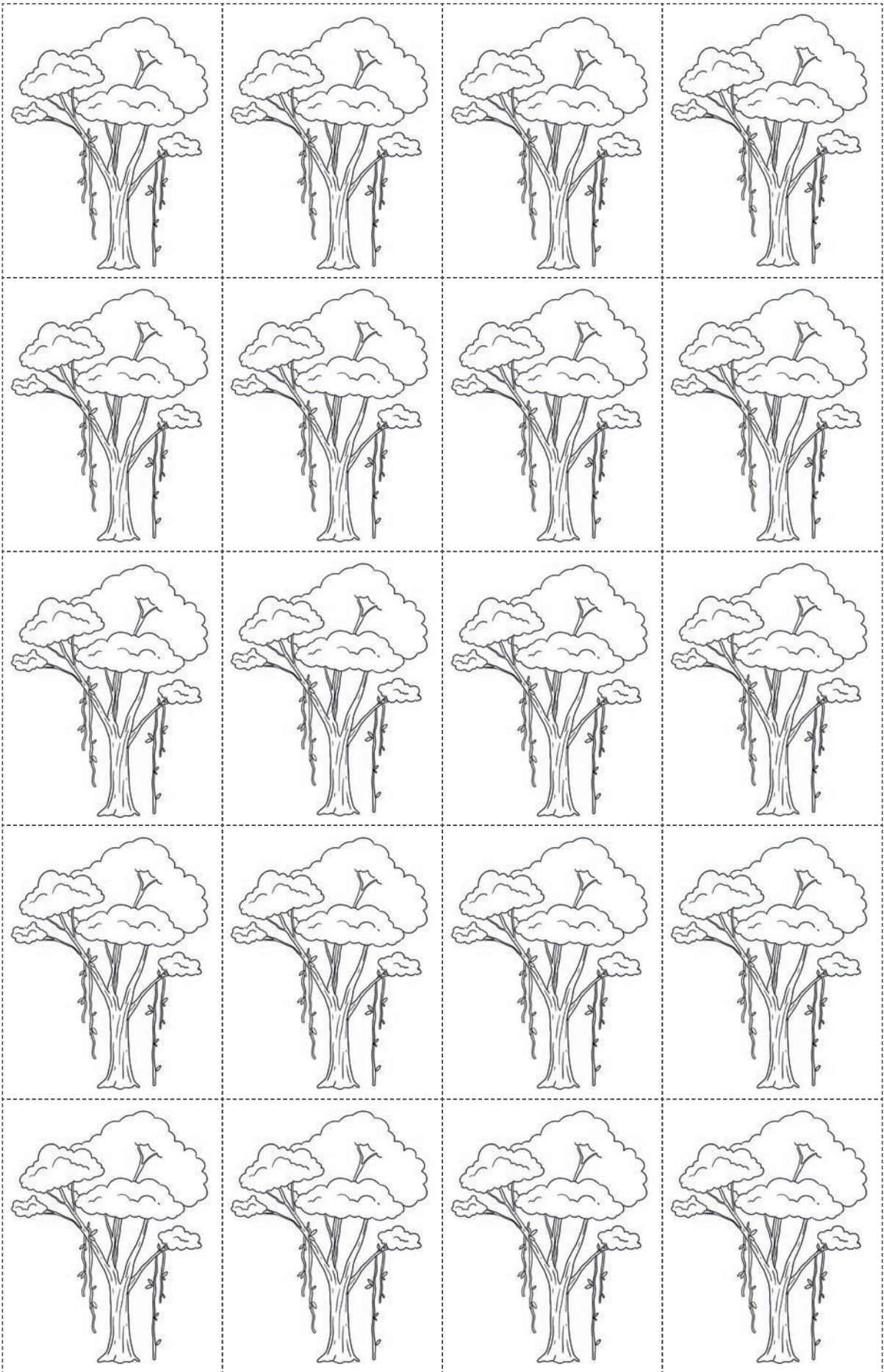
Krajina ve vnitrozemí indonéskeho ostrova Bangka je zničena intenzivní těžbou cínu.

ÚKOL: Pomozte obnovit vnitrozemí indonéskeho ostrova zničené povrchovou těžbou cínu a vysázejte v krajině nový les. Posbírejte v prostoru příslušný počet kartiček s obrázkem stromu a vlepťte je do připravené čtvercové sítě.

TIP: Zadání ke stanovištím jsou v editovatelném formátu (.docx) ke stažení zde: <https://adra.cz/jak-pomahame/vzdelavani/vzdelavani-v-cesku/pro-vyucujici/materialy-pro-zakladni-skoly/>

6. Cesta do školy

TÉMA: Udržitelná doprava

ANOTACE:

Žáci se zamýšlejí nad svou cestou do školy. Pracují s prezentací fotografií z okolí školy i s tematickým komiksem, který sami dotvářejí. Porovnávají výhody a nevýhody různých druhů dopravy vzhledem k sobě samým, k lidem v okolí a k životnímu prostředí. Ve skupinách navrhují konkrétní opatření, která by přispěla k příjemnější a bezpečnější cestě do školy.

CÍLE LEKCE:

Žák/žákyně porovná výhody a nevýhody různých druhů dopravy při cestě do školy a jejich dopad na životní prostředí.

Žák/žákyně navrhne konkrétní zlepšení ve škole či v obci, které přispěje k příjemnější a bezpečnější cestě dětí do školy.

ČASOVÁ NÁROČNOST:

135 min. (3 vyučovací hodiny)

VĚK: 3.-5. ročník ZŠ

ZAŘAZENÍ DO RVP: Člověk a jeho svět, Český jazyk a literatura

TEMATICKÉ CELKY: Místo, kde žijeme, Komunikační a slohová výchova

PRŮŘEZOVÉ TÉMA: Environmentální výchova

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

(VYBRANÉ ČÁSTI):

ČJS-3-1-01 Žák/žákyně vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo.

ČJS-5-1-04 Žák/žákyně vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam.

ČJS-5-4-05 Žák/žákyně zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.

ČJL-5-1-01 Žák/žákyně čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

ČJL-5-1-04 Žák/žákyně reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

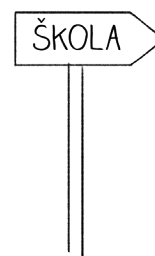
kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální, kompetence občanské

UPOZORNĚNÍ: Lekci předchází vlastní aktivní příprava učitele (tvorba prezentace s vlastními fotografiemi z okolí školy).

6.1 EVOKACE: **TAJEMNÁ MÍSTA** ————— **15 MIN.**

Promítáme dětem prezentaci s fotografiemi různých zajímavých míst, která dopředu nafotíme v okolí školy. Může to být nějaké hezké zákoutí, stavba, socha, strom, květinový záhon, cedule, obchod, zajímavý detail, zastávka autobusu i rušná křižovatka. Ptáme se dětí, zda vědí, co je na obrázku a kde se dané místo nachází. Vyhledáme si dané místo i na mapě obce. Když si promítáme všechny obrázky, zeptáme se dětí, co mají společného. Měli bychom dojít k tomu, že na všech fotografiích byla místa v okolí školy. Kolem těchto míst často cestujeme do školy a ze školy, ale všímáme si jich? Známe je všechna? A známe je dobře? Právě „Cesta do školy“ bude naším dnešním tématem.

POMŮCKY:
vlastní prezentace
s fotografiemi zajímavých
míst v okolí školy, počítač,
projektor, mapa obce

6.2 CESTA DO ŠKOLY ————— **20 MIN.**

Rozdáme každému žákovi vytištěný komiks. Po přečtení vyzveme žáky, aby se ve dvojicích v lavicích pokusili ke každému výjevu (okénku) v komiksu vymyslet krátký, výstižný název a zapsali si tyto názvy do sešitu. Poté mohou dvojice sdílet nápady s celou třídou. U každého výjevu si společně řekneme, co všechno nás k němu napadá, přemýšlíme, zda nám připomíná něco, co jsme zažili. Společně tak zjistíme, že cesta do školy může vypadat opravdu různě. Může být příjemná i otravná, rychlá i pomalá, zábavná i nudná, osamělá i plná setkání... Poté čeká každého žáka další úkol – zamyšlení nad vlastní běžnou cestou do školy. Tu pak mají žáci nakreslit do posledního políčka komiksu a komiks tak dotvořit podle svého. Kdo chce, může svůj obrázek nahlas okomentovat.

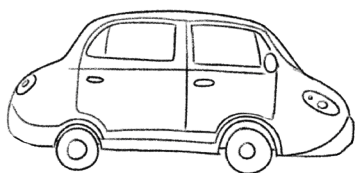
POMŮCKY:
komiks „Ema, Štěpán a cesta
do školy“ vytištěný pro
každého žáka (příloha 6a)

6.3 ÚHEL POHLEDU ————— **45 MIN.**

Navážeme na zamyšlení z předchozí aktivity, tj. jakým způsobem se nejčastěji dopravujeme do školy. Do čtyř rohů třídy umístíme čtyři flipchartové papíry se čtyřmi nápisy:

- veřejná doprava (autobus, vlak, tramvaj, metro)
- auto
- kolo nebo koloběžka
- pěšky

POMŮCKY:
4 flipchartové papíry, fixy

Vyzveme žáky, aby se zamysleli, jakým způsobem se nejčastěji dopravují do školy, a stoupli si do příslušného rohu. Prohlédneme si rozložení způsobů dopravy do školy ve třídě. Kde je dětí nejvíce, a kde naopak nejméně? Vidíme nějakou závislost? Bydlí například ti, co chodí pěšky, nejbližší? Bydlí ti, co jezdí veřejnou dopravou nebo autem, nejdále? Jaké je ve třídě rozdělení jednotlivých prostředků?

Můžeme klást další otázky, podle nichž se žáci budou mezi rohy třídy přemisťovat:

- **Jaký způsob dopravy nevyžíváte vůbec?**
- **Jak byste se do školy dopravovali nejraději?**
- **Jaký způsob dopravy je podle vás nejrychlejší?**

Nakonec žáky vyzveme, aby se libovolně přeskupili do rohů podle témat, na kterých by je nejvíce bavilo v následujících chvílích pracovat. Pokud je některá skupina příliš početná, můžeme ji rozdělit na dvě menší.

Nově vytvořené skupiny mají za úkol rozdělit papír s nápisem svisle napůl na dva sloupce a nadepsat je VÝHODY a NEVÝHODY. Ve skupině pak společně vymýšlí výhody a nevýhody daného způsobu dopravy, a to ze tří pohledů, které mezitím napíšeme na tabuli a žáci si je na papír napíší doleva jako jednotlivé řádky:

- **Pro žáka/žákyni, který/á se přepravuje**
- **Pro ostatní lidi**
- **Pro životní prostředí**

Poté každá skupina svoji práci představí ostatním. Žáci se mohou ptát a diskutovat, doplňovat nové návrhy. Existují výhody či nevýhody, které platí pro více skupin najednou?

Pokud některé téma zůstane neobsazené (necháme-li na žácích, aby si vybrali skupinu skutečně libovolně, může se to stát), doporučujeme pak v tomto tématu vymýšlet výhody a nevýhody společně s celou třídou, aby nezůstalo nepokryté.

Hotové postery vyvěsíme na nástěnku nebo připevníme na tabuli. Po prezentaci všech skupin se zeptáme se žáků, jaké myšlenky si z prezentací odnesli. Měli bychom směřovat ke shrnutí, že dané téma je velice složité a prakticky neexistuje možnost, která bude stoprocentně vyhovovat všem. To však neznamená, že se tam, kde je dopravní situace složitá a pro mnohé nevyhovující, nemůžeme zamyslet nad možnostmi zlepšení.

TIP: V žácích bychom se neměli snažit vyvolat pocit viny za to, že jezdí autem. Jsou situace, kdy se bez auta zkrátka neobejdeme – špatná dopravní dostupnost na venkově, přeprava velkého nákladu, přeprava nemocného nebo zraněného, transport starších lidí, cestování v noci... Je však důležité dbát na to, abychom auto využívali rozumně a efektivně (např. jeden rodič může do školy svézt více spolužáků apod.).

PŘESTÁVKA

6.4 MÁME PLÁN! ————— 45 MIN.

Vyzveme žáky, aby se zamysleli nad tím, jak by si přáli změnit prostředí v okolí školy, aby pro ně cesta do školy byla příjemnější a bezpečnější. Můžeme vyjít ven před školu, abychom si situaci lépe připomněli, anebo znovu využít prezentaci z úvodní aktivity. Zpět ve třídě píšeme všechny náměty, které žáci říkají, pod sebe na tabuli. Když je seznam námětů hotový, zorganizujeme hlasování. Každý včetně učitele může zvednout ruku pro jeden návrh, který mu připadá nejzávažnější a na němž by se chtěl podílet vymyšlením, jak jej vyřešit.

Tímto způsobem zvolíme hlavní problém, kterým se budeme v následující aktivitě zabývat. Vytvoříme skupiny o čtyřech žácích, o nichž víme, že se jim bude dobře spolupracovat. Skupiny mají za úkol navrhnout řešení vybraného problému (tím může být např. neúnosné množství aut ráno před školou, chybějící chodník, nehezký prostor před školou atd.). Plán řešení mohou skupiny popsat i nakreslit. Kromě svých vlastních nápadů se mohou inspirovat i v krátkých článkách s příklady dobré praxe (příloha 6b), které rozmístíme po třídě a žáci je mohou libovolně obcházet a číst. Motivujeme žáky, aby si úkoly ve skupině rozdělili podle toho, co je baví – někoho baví psát, jiného kreslit, jiný bude raději zjišťovat informace.

Hotové projekty si navzájem představíme.

POMŮCKY:

flipchartové papíry, fixy,
vytištěné příklady dobré praxe
(příloha 6b)

TIP: Zdařilé návrhy, které by stálo za to realizovat, můžeme s dětmi předložit i řediteli školy nebo je děti mohou prezentovat v rámci školního parlamentu; pokud se projekt týká pravomocí obce, pak i na obecním úřadě.

6.5 REFLEXE ————— 10 MIN.

Sedneme si s žáky do kruhu a otázkami se je snažíme motivovat k diskusi:

- **Co nového jste se dnes naučili?**
- **Co jste si uvědomili, že byste chtěli změnit - ve svém okolí nebo ve svém chování?**
- **Co dalšího byste ještě potřebovali zjistit?**

Další tipy a inspirace do výuky

PŘÍBĚH MOJÍ CESTY DO ŠKOLY

Každý žák si vytvoří vlastní projekt. Zakreslí si do mapy svoji cestu do školy, pokud by šel pěšky, a změří si délku trasy pomocí Mapy.cz. Pokusí se zjistit, jaká zajímavá místa se po cestě vyskytují. Sám je vyfotografuje a pátrá po tom, jaké velké i malé historické události se v nich staly, zajde do knihovny, prohledá internet nebo se zeptá starších lidí, kteří v daných místech bydlí, zda se k nim neváže nějaký zajímavý příběh nebo pověst, popíše vlastní zážitky. Hotové postery vystavíme ve škole. Pokud je umístíme ve společných prostorách (např. na chodbě), můžeme k podobné aktivitě motivovat i žáky a učitele z jiných tříd.

POMŮCKY:

osmisměrka vytištěná pro
každého žáka (příloha 6c)

OSMISMĚRKA S LITERÁRNÍM ÚKOLEM

K zopakování pojmů vztahujících se k tématu dopravy se hodí i osmisměrka s tajenkou, doplňujícími otázkami a navazujícím literárním úkolem.

WORKSHOP - ZÁKLADNÍ OPRAVA KOLA

Ježdění do školy na kole nebo koloběžce je prima, ale co když se po cestě něco stane?

Pozvěte do třídy šikovného kolegu, kolegyni nebo třeba rodiče, který děti naučí základní dovednosti, jež se hodí každému cyklistovi:

- **Jak před jízdou zkontrolovat, zda je kolo v pořádku a vše funguje, jak má?**
- **Jak kolo promazat?**
- **Jak pumpičkou dofouknout kola?**
- **Jak nasadit spadlý řetěz nebo zalepit píchlé kolo?**

Myslíme i na bezpečnost – zdůrazníme důležitost nošení helmy, správného osvětlení a reflexních prvků – a ohleduplnost k chodcům a dalším účastníkům provozu.

ZAPOJTE SE

Zapojte se se svou třídou, kolegy nebo celou školou do celostátních projektů Pěšky do školy, Bezpečné cesty do školy, Do práce na kole nebo Den bez aut.

POUŽITÉ ZDROJE A UŽITEČNÉ ODKAZY:

PĚŠKY DO ŠKOLY [online]. Pěšky městem [cit. 12. 9. 2022].

Dostupné z: <https://peskymestem.cz/projekt/pesky-do-skoly/>

BEZPEČNÉ CESTY DO ŠKOLY [online]. Pěšky městem

[cit. 12. 9. 2022]. Dostupné z: <https://peskymestem.cz/projekt/bezpecne-cesty-do-skoly/>

DO PRÁCE NA KOLE [online]. AutoMat [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné

z: <https://auto-mat.cz/projekt/dopracenakole>

MĚSTEM NA KOLE - PORTÁL MĚSTSKÉ CYKLISTIKY [online].

AutoMat [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://auto-mat.cz/projekt/mestemnakole>

CESTOU ZE ŠKOLY - CYKLUS LEKCÍ PRO 3.-5. ROČNÍK ZŠ

[online]. Muzeum Říčany [cit. 28. 11. 2022]. Dostupné z: <https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/cestou-ze-skoly/>

Coufalová, Jana: **PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ PRO PRVNÍ STUPEŇ**

ZÁKLADNÍ ŠKOLY. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

Zormanová, Lucie: **PROJEKTOVÁ VÝUKA** [online]. Metodický portál

rvp.cz [cit. 28. 11. 2022]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/14983/PROJEKTOVA-VYUKA.html>

CELÉ ZNĚNÍ 11. CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE OSN -

UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE [online]. OSN [cit. 10. 11. 2022].

Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/udrzitelna-mesta-a-obce/>

Projekt byl podpořen z prostředků České
rozvojové agentury v rámci Zahraniční
rozvojové spolupráce ČR.

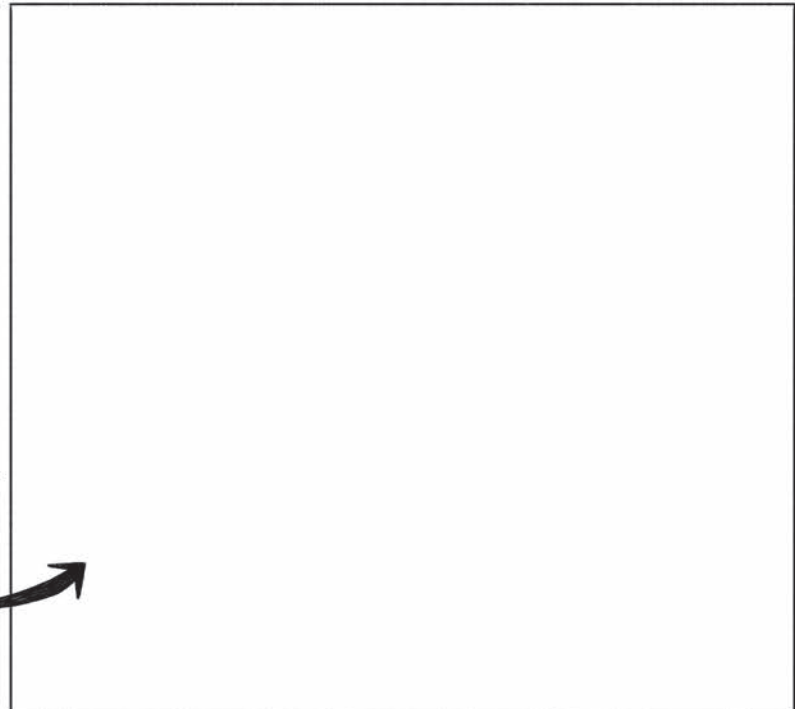
Seznam příloh

- 6a _____ Komiks „Ema, Štěpán a cesta do školy“
6b _____ Příklady dobré praxe
6c _____ Osmisměrka s literárním úkolem

EMA, ŠTĚPÁN A CESTA DO ŠKOLY

CESTA DO ŠKOLY MŮŽE VYPADAT
RŮZNĚ. JAK NEJČASTĚJI VYPADÁ
TA TVOJE?
NAKRESLI JI DO POSLEDNÍHO
OKÉNKA KOMIKSU.

Žáci, učitelé a rodiče ze ZŠ Koblížkov sepsali petici za zavedení **školního autobusu**, od čehož si slibovali bezpečnější cestu do školy. Radnice nejprve zavedla testovací provoz autobusu. Provoz se osvědčil a školní autobus jezdí v Koblížkově již druhým rokem. Koblížkovští si libují, že před školou výrazně ubylo aut a cítí se tu lépe a bezpečněji.

V ZŠ Želvová Lhota uspořádali žákovskou **soutěž**, kde měly děti navrhnout, jak by **vylepšily prostranství před školou**, aby se jim tam líbilo a rády tam trávily svůj volný čas. Sešlo se mnoho zajímavých návrhů, např. umístění koše na basketbal, kuželek, bosochodeckého chodníčku nebo vyvýšených záhonů a domku pro hmyz. O vítězném návrhu, který byl poté skutečně zrealizován, hlasovala celá škola.

Žáci ze ZŠ Čumákov hlasovali ve školním parlamentu pro umístění **cyklostojanu před školu**. Chtěli mít možnost si svá kola a koloběžky zamknout. Po jeho instalaci se před školou tyto dopravní prostředky přestaly povalovat, což sám ředitel školy kvitoval s povděkem. Později přišli žáci ještě s dalším návrhem – umístit nad stojan stříšku, aby na kola a koloběžky nepršelo.

Před školou Kuřátko v Kuřátkově se každé ráno otáčelo velké množství aut a děti, které chodily pěšky, se tu necítily bezpečně. Jedna třída v čele s paní učitelkou vymyslela dlouhodobou **soutěž tříd** o pěkné ceny, která měla žáky motivovat, aby **do školy chodili pěšky**. Soutěž tříd měla velký úspěch a prostředí před školou bylo mnohem příjemnější. Učitelé navíc zaznamenali, že jsou děti ve výuce po ranní procházce mnohem soustředěnější.

Před školou v městečku Breburdovice bylo ráno takřka nemožné zaparkovat. Rodiče podepisovali petici o zvýšení kapacity parkovacích míst, se kterou však neuspěli. Jednoho z rodičů potom napadlo vytvořit několik **svozových tras**, kdy by **jeden rodič vezl do školy více dětí**, které by nastoupily po trase, a v ježdění by se několik rodičů střídalo. Rodiče si rozdělovali služby přes sdílenou tabulku na internetu. Po pár týdnech provozu již nová parkovací místa před školou nebyla potřeba.

1. Vylušti osmisměrku.

Najdi v tabulce všechna slova (mohou být ukryta ve všech osmi směrech - odtud osmisměrka). Ze zbylých písmen složíš tajenku.

CESTUJÍCÍ, POHYB,
KOLO, HELMA,
CHODEC, CESTA,
ŠKOLA, JÍZDENKA,
SILNICE, SEMAFOR,
BENZÍN, HLUK,
NEHODA, AUTO, VLAK,
MHD, PRUH, KOLONA,
SMOG, OVZDUŠÍ

A	T	S	E	C	V	S	M	O	G
N	P	E	H	E	L	M	A	C	A
O	R	M	Y	S	A	H	S	K	K
L	U	A	A	T	K	D	I	H	N
O	H	F	D	U	L	A	L	P	E
K	A	O	O	J	*	U	N	O	D
O	L	R	H	Í	K	T	I	H	Z
CH	O	D	E	C	S	O	C	Y	Í
T	K	E	N	Í	Z	N	E	B	J
Í	Š	U	D	Z	V	O	Z	K	A

Tajenka:

Viš, co znamená slovo v tajence? Vysvětli ho vlastními slovy:

Znáš nějakou ve svém okolí? Odkud kam vede?

2. Vymysli a napiš do sešitu příběh, ve kterém se bude vyskytovat všech 20 slov z osmisměrky i slovo z tajenky. Můžeš si vybrat, jakou formou příběh zpracuješ: jako text, nebo jako komiks (v případě komiksu mohou být některá ze slov ztvárněna i výtvarně, nemusí být nutně napsaná).

Řešení osmisměrky:

A	T	S	E	C	V	S	M	O	G
N	P	E	H	E	L	M	A	C	A
O	R	M	Y	S	A	H	S	K	K
L	U	A	A	T	K	D	I	H	N
O	H	F	D	U	L	A	L	P	E
K	A	O	O	J	*	U	N	O	D
O	L	R	H	Í	K	T	I	H	Z
CH	O	D	E	C	S	O	C	Y	Í
T	K	E	N	Í	Z	N	E	B	J
Í	Š	U	D	Z	V	O	Z	K	A

Kartičky emocí

K ČEMU JSOU KARTIČKY EMOCÍ URČENÉ?

Jedná se o pomůcku, kterou můžete využít v rámci každé lekce. Probíraná témata jsou často náročná a mnohdy mohou na žáky dolehnout. Kartičky nám pomohou zreflektovat a pojmenovat aktuální pocity žáků. Usnadní nám i dětem zamyšlení, jak se právě cítíme a co můžeme udělat pro to, abychom se případně cítili lépe.

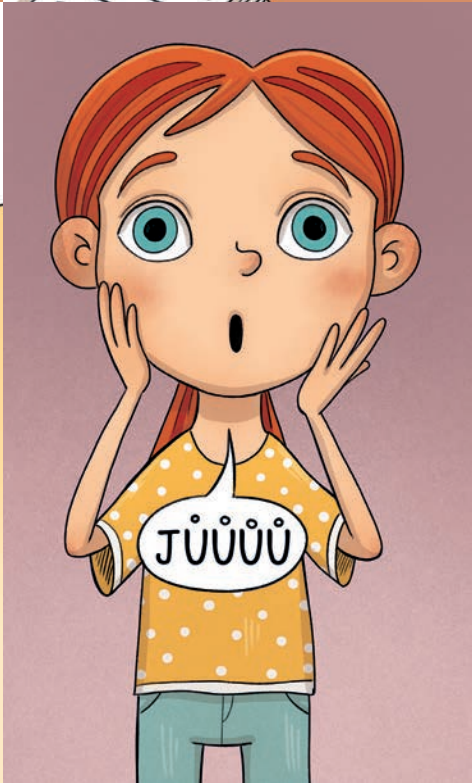
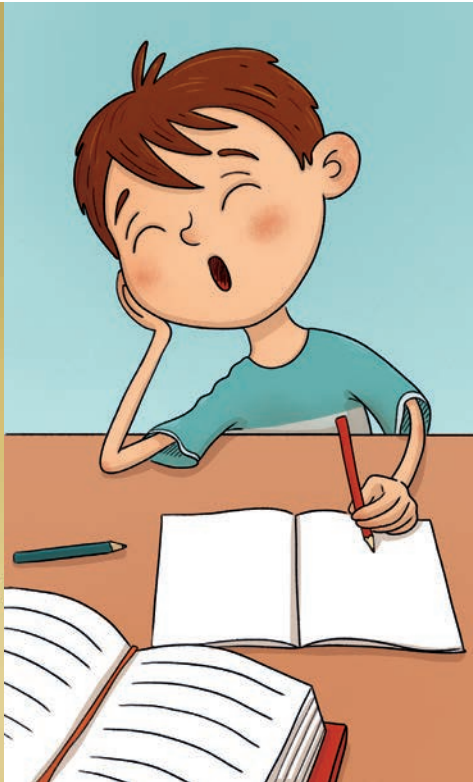
JAK S KARTIČKAMI PRACOVAT?

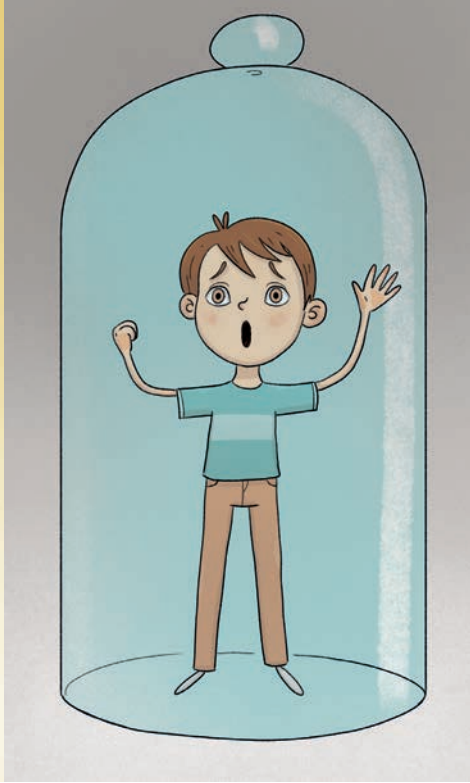
Způsobů využití kartiček je mnoho. Vyzkoušejte například tento: Na volnou plochu (zem) rozmístíme barevně vytištěné, rozstříhané a zalaminované kartičky. Je vhodné si připravit několik sad, aby byla každá z 18 kartiček zastoupena vícekrát.

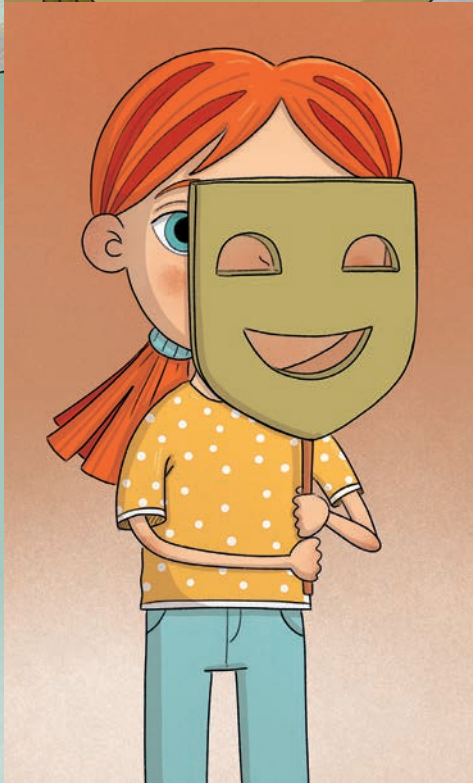
Vyzveme děti, aby se zamyslely nad otázkou, jak se dnes cítí, a vybraly si kartičku, která se nejvíce podobá jejich momentálnímu pocitu.

Kdo chce, může kartičku a důvod své volby sdílet nahlas. Pokud se některé děti necítí nejlépe, můžeme se jich zeptat, co mohou ony samy nebo jejich okolí udělat pro to, aby se to změnilo. Ke sdílení ani ukazování vybrané kartičky však nikoho nenutíme. I samotné uvědomění pocitů je pro děti důležité.

Kartičky se neváží ke konkrétní lekci – jsou univerzální a lze je použít, kdykoliv k tomu je vhodná příležitost.

**Metodická příručka pro výuku o globálních souvislostech pro 1. stupeň ZŠ
aneb Cíle udržitelného rozvoje s Emou a Štěpánem**

Autorka: Marie Tvrdoňová

Odborná konzultace: Marta Veselá, Ladislava Whitcroft, Alena Kohoutová

Grafické zpracování: Eva Sosnovcová

Ilustrace: Tereza Šajnerová

Jazyková korektura: Kateřina Prachařová

Vydala:

ADRA, o. p. s.

Oddělení vzdělávání

Markova 600/6, 158 00 Praha 5

www.adra.cz

Vytiskl:

ON tisk, s. r. o.

Křesomyslova 384/17

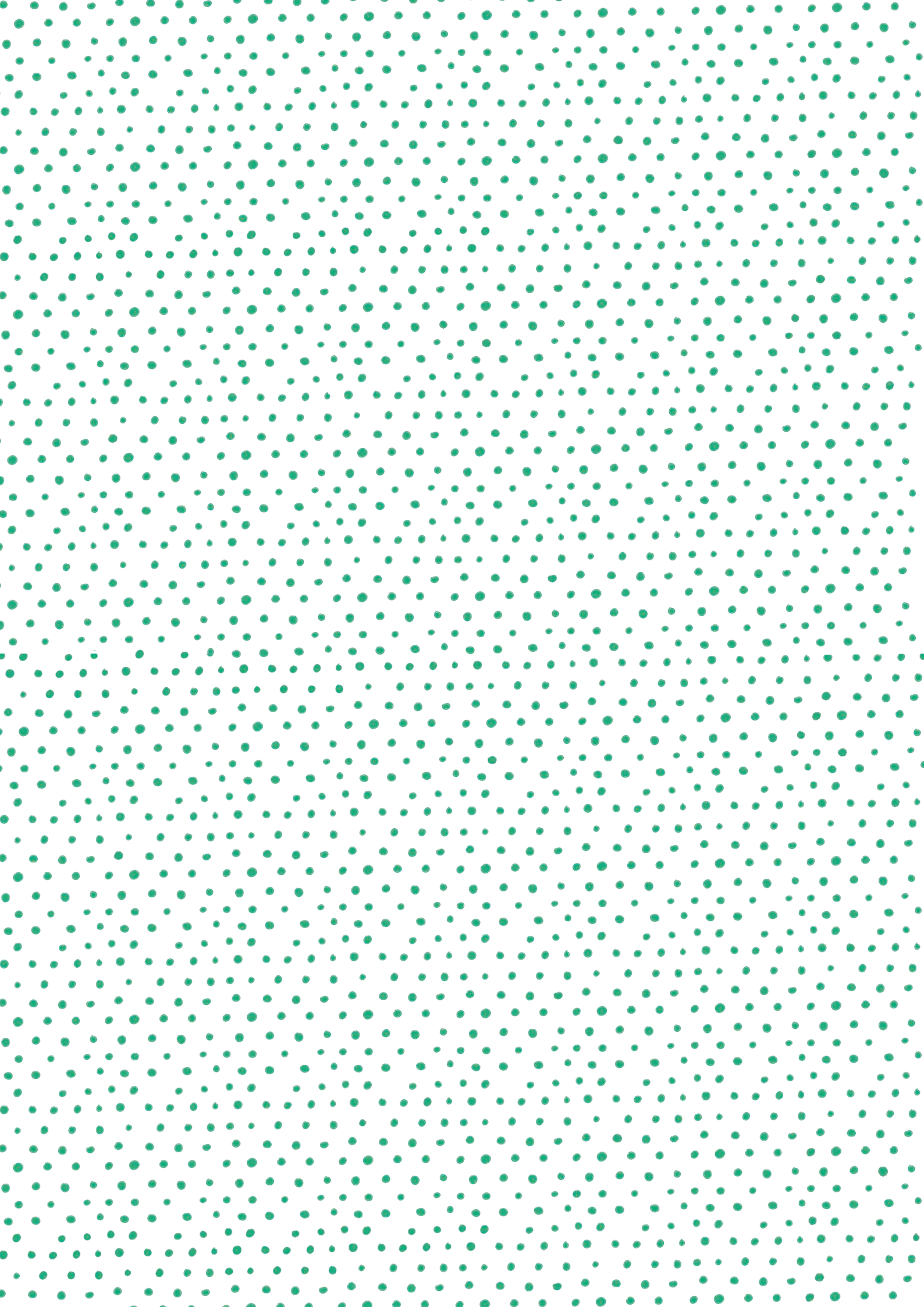
140 00 Praha 4 – Nusle

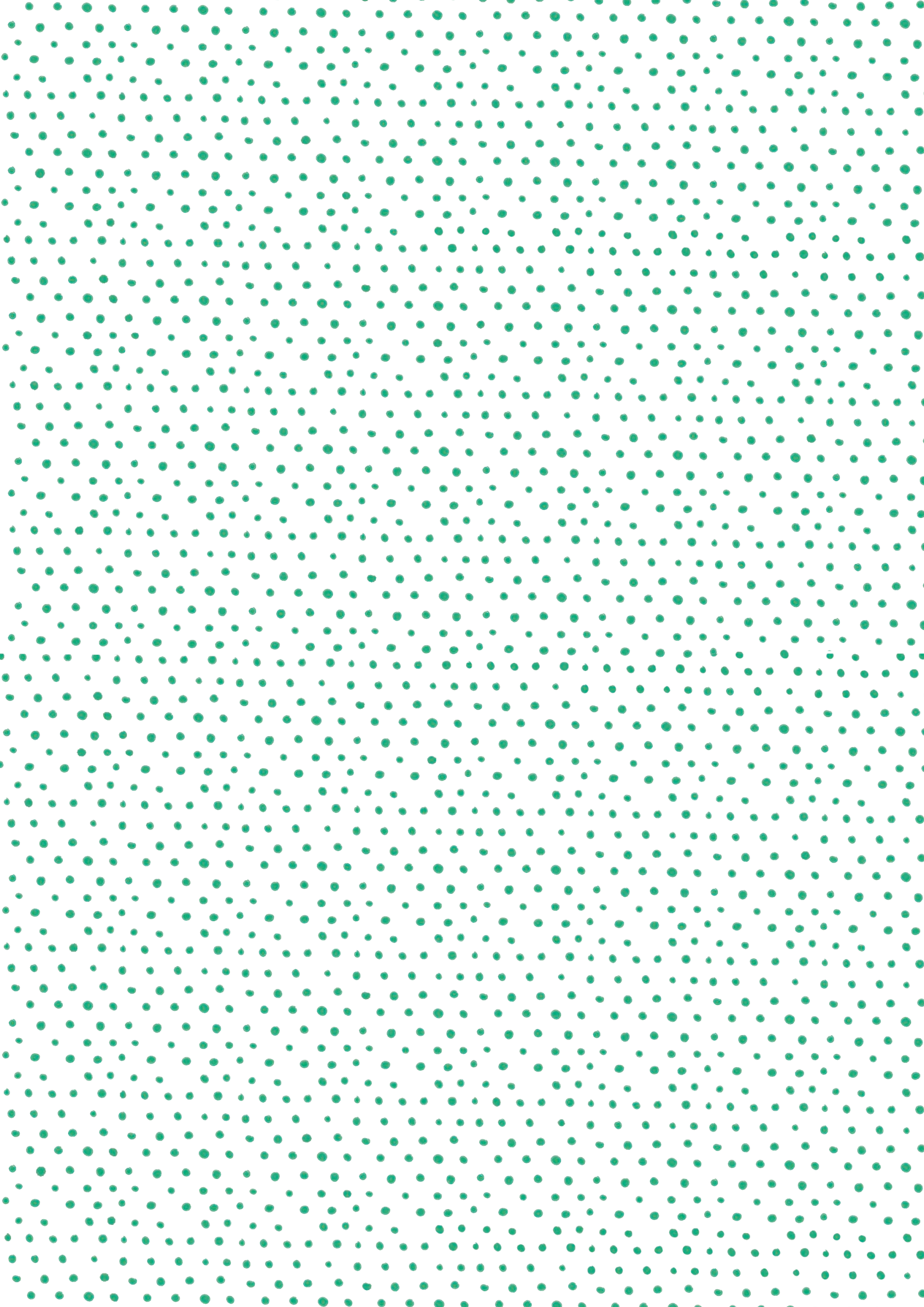
ISBN: 978-80-908840-1-4

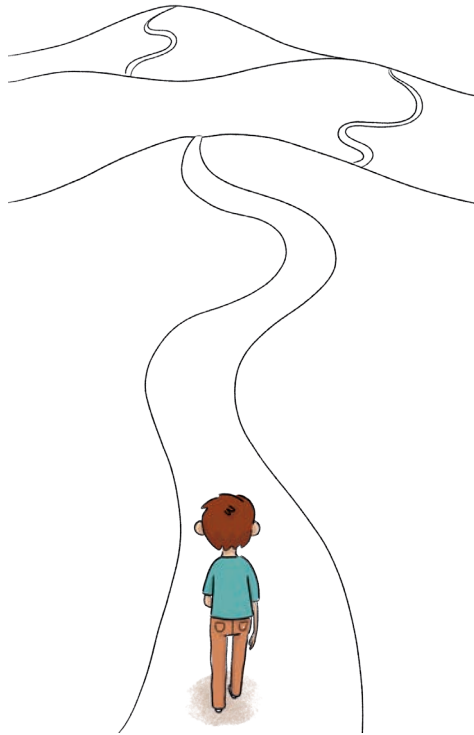
Praha 2022

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

ADRA

2022